

***URFOLKS KONSTITUSJONELLE, RETTSLIGE OG ØKONOMISKE STILLING
I FINLAND, SVERIGE, DANMARK, CANADA OG NEW ZEALAND***

EN KORTFATTET KOMPARATIV FRAMSTILLING

John B. Henriksen
1. desember 2006

Innhold

Innledning	3
1. Finland	4
1.1 Samenes konstitusjonelle og rettslige stilling i Finland.....	4
1.2 Sametinget.....	5
1.3 Bevilgningsprosessen.....	8
1.4 Statens økonomiske bidrag til samiske formål	8
1.5 Sametingets mulighet til å fatte egne økonomiske prioriteringer	9
2. Sverige	9
2.1 Samenes konstitusjonelle og rettslige stilling i Sverige.....	9
2.2 Sametinget.....	11
2.3 Budsjettprosessen.....	13
2.4 Statens økonomiske bidrag til samiske formål	14
2.5 Sametingets mulighet til å fatte egne økonomiske prioriteringer	15
3. Danmark (Grønland).....	16
3.1 Grønlands konstitusjonelle stilling i Danmark	16
3.2 Grønlands hjemmestyre	17
3.3 Hjemmestyrets myndighet	17
3.4 Statens økonomiske overføringer til Grønland	18
3.5 Hjemmestyrets mulighet til å fatte egne økonomiske prioriteringer	19
4. Canada.....	20
4.1 Urfolks konstitusjonelle og rettslige stilling.....	21
4.2 Politisk system	23
4.3 Urfolkenes stilling.....	24
4.4 Statlige myndigheters dialog med urfolk.....	25
4.5 Statens økonomiske bidrag til urfolk	26
5. New Zealand	28
5.1 Maorienes konstitusjonelle og rettslige stilling	28
5.2 Politisk system	29
5.3 Maoriorganiseringen.....	30
5.4 Statens konsultasjoner med maoriene.....	32
5.5 Statens økonomiske bidrag til maoriformål.....	32
Vedlegg.....	34
Tabeller	
Tabell 1: Sammenfatning av det finske Sametingets redegjørelse for egen virksomhet.	7
Tabell 2: Samlet statlig støtte i 2006 til samiske formål i Finland, kanalisert gjennom Sametinget.	8
Tabell 3: Det svenske Sametingets politikkområder, virksomhetsområder og virksomhetsgrener	12
Tabell 4: Beregnet statlig bidrag i 2007 til samiske formål kanalisert gjennom Sametinget i Sverige	14
Tabell 5: Saksområder som Grønlands hjemmestyre har overtatt ansvaret for.	17
Tabell 6: Grov oversikt over hvorledes Hjemmestyrets budsjett for 2006 er finansiert.	19
Tabell 7: Grov oversikt over Hjemmestyrets budsjett for 2006.....	20
Tabell 8: Skjematisk oversikt over programmet ”Aboriginal Horizontal Framework” i Canada.....	26
Tabell 9: Oversikt over føderale bevilgninger i 2004 til urfolksprogrammer (Canada).	27
Tabell 10: Bevilgninger til maoriformål/-utvikling over statsbudsjettet for 2006-07.....	33

Innledning

Dokumentet om urfolks konstitusjonelle, rettslige og økonomiske stilling i Finland, Sverige, Danmark, Canada og New Zealand er utarbeidet etter oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Dokumentet vil bli brukt som en del av grunnlagsmaterialet for arbeidet i arbeidsgruppen som skal vurdere Sametingets formelle stilling og budsjettprosedyrer mellom regjeringen og Sametinget.

I henhold til utredningsoppdraget skal dokumentet være relativt kortfattet, og omhandle *”ulike urfolksgruppers konstitusjonelle eller annen rettslige stilling, myndighetenes økonomiske bidrag (størrelse og form) til de aktuelle urfolksgruppene og hvordan tildelingen skjer, dvs hvilken prosess som ligger forut for tildelingen. Graden av føringer lagt fra sentrale myndigheter når det gjelder bruk av bevilgningene, kan eventuelt også omtales. De landene som bør behandles er New Zealand, Canada, Grønland-Danmark, Finland og Sverige. Utreder vurderer om det også er hensiktsmessig å omtale forholdene i Australia.”*

Dokumentet omhandler situasjonen i Finland, Sverige, Danmark-Grønland, Canada og New Zealand. Forholdene i Australia er ikke omtalt på grunn av begrenset overføringsverdi i forhold til forholdene i Norge. Utredningen er gjort på grunnlag av informasjon som er tilgjengelig på internett, samtaler og skriftlig kontakt med en del personer og institusjoner i de respektive landene, samt annet tilgjengelig skriftlig materiale.

Dokumentet søker å gi objektiv faktainformasjon om de ulike urfolks konstitusjonelle, rettslige og økonomiske situasjon. Dokumentet inneholder også opplysninger om de respektive staters økonomiske bevilgninger til urfolk, bevilgningsprosess- og form, bevilgningenes størrelse, samt urfolks økonomiske autonomi. Som følge av målsettingen om at utredningen skal frambringe objektiv faktainformasjon inneholder dokumentet ikke subjektive konklusjoner.

1. Finland

Det er omtrent 8 000 samer i Finland, hvorav ca. 5 200 er registrert i samemanntallet. Etter samelovens bestemmelser er en person å anse som same dersom vedkommende identifiserer seg som same, og samtidig oppfyller lovens objektive vilkår.¹ Vedkommende selv, eller noen av hans/hennes foreldre eller besteforeldre må ha samisk som førstespråk. Alternativt må vedkommende være etterkommer av en person som har vært registrert som same i eiendomsregisteret,² eller barn av en person som er registrert, eller kunne ha vært registrert, som stemmeberettiget ved sametingsvalg.

1.1 Samenes konstitusjonelle og rettslige stilling i Finland

Samene er anerkjent som urfolk i Finland, og har også et særskilt grunnlovsværn som urfolk.³ Det framgår av grunnlovens § 17 (3) at *”samerna såsom urfolk samt romerna och andra grupper har rätt att bevara och utveckla sin kultur. Bestämmelser om samernas rätt att använda samiska hos myndigheterna utfärdas genom lag.”*

Videre tilkjenner grunnlovens § 121 (4) samene kulturell og språklig autonomi innenfor et geografisk avgrenset område: *”Samerna har inom sitt hembygdsområde språklig og kulturell autonomi enligt vad som bestäms i lag.”* Begrepet samisk kultur anses å omfatte samenes samlede kultur, herunder tradisjonelle samiske næringer som reindrift, jakt og fiske.⁴

Den språklige og kulturelle autonomien er begrenset til det samiske hjembygdsområdet som omfatter de tre nordligste kommunene i Finland - Enontekiö, Enare og Utsjoki - samt reinbeiteområdet ”Lapin Paliskunta” i Sodankylä kommune. Omtrent 50 % av den samiske befolkningen i Finland er bosatt innenfor hjembygdsområdet.

Sameloven inneholder nærmere bestemmelser om gjennomføringen av den språklige og kulturelle autonomien, i første rekke gjennom at det her fastsettes at myndighetene har en forhandlingsplikt overfor Sametinget i saker som berører samiske interesser innenfor hjembygdsområdet.

Den samiske språkloven er en direkte oppfølging av grunnlovsbestemmelsen om samisk språklig autonomi.⁵ Språkloven er i det vesentligste basert på Sametingets opprinnelige lovforslag. Lovforslaget ble noe justert i forhandlingene mellom Justisdepartementet og Sametinget før lovforslaget ble oversendt til Riksdagen.

Språklovens målsetting er å bidra til bevaring og styrking av samisk språk og kultur, samt sikring av at samisk språk skal kunne anvendes når samer er i kontakt med myndighetsorganer og domstoler. Lovens geografiske virkeområde er i utgangspunktet begrenset til det samiske hjembygdsområdet, men kan likevel i spesielle tilfeller også gis anvendelse i

¹ Lagen om Sametinget (974:1995), § 3.

² Tidligere tiders eiendomsregister – de såkalte ”jordeböckerna”.

³ Grudlagen (731/1999), § 17, 3. mom.

⁴ Nordisk samekonvensjon, utkast fra finsk-norsk-svensk-samisk ekspertgruppe (2005).

⁵ Samisk språklag (1086/2003). Ikrafttredelse 01.01.2004.

forhold til sentrale myndighetsorganers behandling av samiske spørsmål. Utover dette har samene ingen særlige språklige rettigheter utenfor hjembygdsonrådet.

I tillegg til at samene er anerkjent som urfolk, er samene også anerkjent som nasjonal minoritet i Finland.⁶ I tillegg til samene er finlands-svensker, rom/romanifolket, jøder, tatarer og gammel-russere anerkjent som nasjonale minoriteter i Finland. Av disse er det kun samene som er anerkjent som urfolk.

Reindrift anerkjennes som en del av samenes kulturform. Reindrift er likevel i motsetning til hva som er tilfellet i Norge og Sverige ikke anerkjent som en særskilt samisk næring.⁷ Den offisielle finske politikken er at reindriftrretten er en alminnelig næringsrett og at enhver person tilhørende et EU/EØS-land kan bedrive reindrift dersom vedkommende er bosatt innenfor et reindriftrsonråde i Finland. I praksis er likevel reindrift en samisk næring innenfor det samiske hjembygdsonrådet, fordi få andre driver med reindrift i disse områdene.

Til traktaten om Finlands og Sveriges tilslutning til EU er det tilføyd en protokoll nr. 3 om det samiske folket. Protokoll nr. 3 er et unntak fra EU-traktatens likhetsprinsipp fordi den åpner for at Finland og Sverige kan opprettholde og utvide samiske særrettigheter dersom dette anses som nødvendig for å beskytte eller videreutvikle samisk kultur og samfunnsliv.⁸ Adgangen til å anerkjenne og videreføre reindrift som en samisk særrett i tradisjonelle samiske reinbeiteområder er særskilt framhevet i protokoll nr. 3.⁹

Finland har ikke ratifisert ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk, men har i likhet med Norge inkorporert FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter.

1.2 Sametinget

Sametinget ble opprettet i 1996. Sametinget erstattet det tidligere Sameparlamentet - som ble opprettet allerede i 1973. Sametinget er et selvstendig samisk folkevalgt organ. Sametingsvalget er organisert som et personvalg. Valget skjer med andre ord ikke på grunnlag av politiske partiers og/eller organisasjoners nominasjon. Den finske sameloven § 5 gir Sametinget følgende mandat:¹⁰

”Till sametinget hör de ärenden som angår samernas språk och kultur samt dera ställning som urfolk.

I ärenden som hör till sametinget kan det hos myndigheter väcka initiativ och göra framställningar samt avge utlåtanden. I desse utövar sametinget dessutom beslutanderätt så som stadgas i denne eller någon annan lag.”

⁶ I Finland betegnes nasjonale minoriteter også som ”historiske minoriteter” – med andre ord minoriteter som har lang historisk tilknytning til Finland.

⁷ Renskötsellag (1990)

⁸ Se Nordisk samekonvensjon. Utkast fra finsk-norsk-svensk-samisk ekspertgruppe (2005), side 173.

⁹ Protokoll nr. 3 ble framforhandlet i forbindelse med Finlands, Norges og Sveriges medlemskapsforhandlinger med EU i 1994. Som følge av at Norge ikke ble medlem i EU, gjelder protokollen kun for samene i Finland og Sverige.

¹⁰ Sametingslagen (974/95). Ikrafttredelse 1. januar 1996.

Sametingets hovedoppgave er å arbeide med saker som angår samisk kultur og språk, og samenes stilling som urfolk i Finland. Sametingets politiske mandat og posisjon er styrket i forhold til hva som var situasjonen for tingets forgjenger - Sameparlamentet. Sametingets mulighet til aktivt å bidra til den samepolitiske utviklingen i Finland er likevel i praksis sterkt begrenset som følge av svak økonomi.

Sameloven etablerer en representasjonsplikt og -rett for Sametinget i nasjonale og internasjonale prosesser som berører samiske interesser. Det framgår av samelovens § 6 at *”Sametinget skall i de ärenden som hör till det företräda samerna i nationella och internationella sammanhang.”* Begrunnelsen for denne bestemmelsen er at Sametinget er et demokratisk valgt samisk organ, og at tinget dermed er den institusjonen i Finland som med størst legitimitet kan representere samiske interesser.

Sameloven etablerer som tidligere nevnt en forhandlingsplikt for myndighetene. Sentrale, regionale og kommunale myndigheter er etter samelovens § 9 forpliktet til å forhandle med Sametinget i alle omfattende og viktige saker som direkte eller særskilt berører samene. Samelovens § 9 lyder som følger:

”Myndigheterna skall förhandla med sametinget om alla vittsyftande och viktiga åtgärder, som på ett direkt eller särskilt sätt kan inverka på samarnas ställning som ett urfolk och som på samarnas hembygdsområde gäller:

- 1) samhällsplanering,*
- 2) skötsel, användning, arrendering och överlåtelse av statens mark, skyddsområden och ödemarksområden,*
- 3) tillståndsansökningar angående inmutning av gruvmineraler samt utmålsläggning,*
- 4) ändring i lagstiftningen eller förvaltningen angående näringar som hör till samisk kultur,*
- 5) utveckling av undervisningen på samiska eller i samisk språk och av social- och hälsovårdstjänsterna samt,*
- 6) annat motsvarande ärende som har inverkan på samernas språk, kultur eller deras ställning som urfolk.*

För att fullgöra förhandlingsplikten skall den behöriga myndigheten bereda sametinget tillfälle att bli hört och förhandla om saken. Om sametinget inte utnyttjar tillfället hindrar detta inte myndigheten att fortsätta behandlingen av ärendet.”

Forhandlingsplikten framstår i utgangspunktet som en sentral og viktig mekanisme for sikring av samiske interesser og rettigheter i saker som faller inn under denne bestemmelsen. Ordlyden i bestemmelsen gir inntrykk av at denne plikten går en del lengre enn hva man normalt legger i begrepet konsultasjonsplikt. Det sies blant annet i bestemmelsens siste ledd at det aktuelle myndighetsorgan skal *”bereda sametinget tillfälle att bli hört och förhandla om saken”*.

I praksis blir denne bestemmelsen imidlertid ansett som en konsultasjonsbestemmelse. Myndighetenes kontakt med Sametinget i saker som faller inn under bestemmelsen bærer

normalt preg av å være alminnelige konsultasjoner. Sametinget synes også selv å fortolke bestemmelsen som en ren konsultasjonsbestemmelse.¹¹ Denne omstendighet, sammen med det forhold at Sametinget har svært anstrengt økonomi, skaper problemer i forhold til gjennomføringen av den autonomi som grunnloven tilkjenner samene.

Sametinget gir selv uttrykk for at samene har liten mulighet til å påvirke samfunnsutviklingen på grunn av Sametingets begrensede ressurser og fordi tinget ikke har den autonomi som grunnloven forutsetter.¹² Sametinget har likevel på noen områder hatt stor politisk gjennomslagskraft. Riksdagens vedtakelse av den samiske språkloven er et relevant eksempel i så henseende – fordi loven i stor utstrekning ble vedtatt i samsvar med Sametingets opprinnelige lovforslag.

Sametinget beskriver sin egen politiske oppgave som todelt; beskytte samiske rettigheter og interesser, samt aktivt å fremme egne forslag og initiativ.¹³

Tabell 1: Sammenfatning av det finske Sametingets redegjørelse for egen virksomhet i Sametingets økonomiplan for 2006-2007.

Virksomhetsområde	Virksomhetsgrener
Samisk kultur	<ol style="list-style-type: none"> 1. Arbeide for å fremme og styrke vilkårene for samisk kultur, herunder økonomiske vilkår. 2. Arbeide for økte ressurser for Sametingets arbeid for samisk kultur. 3. Forbedre samiske organisasjoners arbeidsvilkår, herunder deres mulighet til å samle og ivareta tradisjonell samisk kunnskap og kulturarv. 4. Fremme samisk media og musikk. 5. Fremme vilkårene for samiske kunstnere og tradisjonell samisk håndverk (doudji). 6. Arbeide for å imøtekomme unge og barns kulturelle behov.
Utdanning	<ol style="list-style-type: none"> 1. Arbeide for å fremme undervisning i samisk. 2. Arbeide for at undervisningen i større grad grunnes på samenes egne vilkår. 3. Forbedre læremateriell situasjonen. 4. Arbeide for å bedre mulighetene for høyere utdanning i samisk.
Helse- og sosiale saker	Arbeide for at helse- og sosial tilbudet til samene i større grad tar hensyn til deres språklige og kulturelle bakgrunn og behov.
Næringssaker	Arbeide for etablering av et eget samisk utviklingsprogram for samiske næringer, og for at det avsettes midler til dette formål over statsbudsjettet.
Samisk selvstyre/autonomi	Arbeide for samiske "grunnrettigheter".
Samisk kultursenter	Arbeide for etablering av et samisk kultursenter i Inari.
EUs strukturfond	Arbeide for styrket samisk innflytelse over midlene i EUs strukturfond.
Internasjonalt arbeid	Samarbeid med samene i de øvrige land for å fremme samiske interesser i internasjonale prosesser.
Statsbudsjettet	Arbeide for en fast budsjettpost i statsbudsjettet for samiske formål.

Det som her framkommer under rubrikken virksomhetsgrener er en uoffisiell sammenfatning og oversettelse av Sametingets økonomiplan for 2006-2007, utført av forfatteren av dette dokument. Formålet med tabellen er ikke å gi en nøyaktig gjengivelse av Sametingets dokument, men en kortfattet oversikt over Sametingets virksomhet.

¹¹ Flere tjenestepersoner i Sametingets administrasjon har i mine samtaler med dem gitt uttrykk for at denne bestemmelsen er en konsultasjonsbestemmelse – til tross for at lovteksten betegner plikten som forhandlingsplikt.

¹² Sametingets berättelse – år 2003.

¹³ Sámedikki ekonomijaplána jagiide 2006-2007. Dohkkehuvvon Sámedikki čoahkkimis 22.-23.2.2005.

1.3 Bevilgningsprosessen

Det finske statsbudsjettet har ingen særskilt budsjettpost for Sametinget eller for samiske saker forøvrig. Justisdepartementet er ansvarlig fagdepartement for samiske saker i Finland, og statens ”faste” økonomiske bidrag til Sametinget kanaliseres derfor i stor utstrekning gjennom Justisdepartementets budsjettposter.

Som følge av statsbudsjettet ikke inneholder en egen budsjettpost for Sametinget eller samiske formål forøvrig må Sametinget utarbeide særskilte søknader om økonomisk støtte. Sametinget må med andre ord utforme individuelle prosjektsøknader for å finansiere de ulike virksomhetsområdene.

Det finnes ingen særskilt konsultasjonsordning mellom regjeringen og Sametinget i Finland - verken hva angår økonomiske spørsmål eller politiske saker. Nåværende justisminister, som ansvarlig minister for samiske saker, har eksempelvis ennå ikke hatt noe møte Sametingets politiske ledelse.¹⁴

Sametinget har siden etableringen i 1996 to ganger blitt invitert til å delta i regjeringens ukentlige konsultasjonsmøter med representanter for ulike samfunnssektorer – til den såkalte ”kveldsskolen” - som har lange historiske tradisjoner i Finland.

Den eneste faste årlige anledning for Sametingets politiske ledelse til å møte Justisministeren i Finland er i forbindelse med det felles nordiske møtet mellom ”sameministerne” og sametingspresidentene i Finland, Norge og Sverige.¹⁵ Justisdepartementets administrative ledelse har imidlertid relativt jevnlig møter med Sametingets representanter.

1.4 Statens økonomiske bidrag til samiske formål

Statens samlede økonomiske bidrag i 2006 til samiske formål, kanalisert gjennom Sametinget, er 2,7 mill. euro – omtrent 22,5 mill. NOK. Omtrent 52 % av samlet bevilgning i 2006 er prosjektbaserte midler.

Tabell 2: Oversikt over samlet statlig økonomisk støtte i 2006 til samiske formål i Finland, kanalisert gjennom Sametinget.¹⁶

Bevilgende myndighet	Formål	Beløp (tusen euro)
Justisdepartementet	Sametingets alminnelige virksomhet	1 170 000
Justisdepartementet	Gjennomføring av språkloven	130 000
Justisdepartementet	Valgkomiteens arbeid	110 000
Helsedepartementet	Helse- og sosiale formål	200 000
Utdanningsdepartementet	Film	6 000
Utdanningsdepartementet	Samiske læremidler	258 000
Utdanningsdepartementet	Kulturformål	205 000
Utdanningsdepartementet	Kunstundervisning for samisk ungdom	13 000
Sosialdepartementet	Sosiale samiske tiltak i kommunene	600 000
Sosialdepartementet	Sametingets arbeid med sosiale spørsmål	43 500
		2 735 500

¹⁴ Dette i henhold til informasjon fra Sametinget i Finland.

¹⁵ Dette i henhold til informasjon mottatt fra Sametingets administrasjon i Finland.

¹⁶ I henhold til informasjon mottatt fra Sametingets administrasjon i Finland.

Justisdepartementets bidrag på henholdsvis 1.170.000 euro (Sametingets alminnelige virksomhet) og 130.000 euro (gjennomføring av språkloven) er i praksis å anse som et fast årlig bidrag til Sametinget, men Sametinget må likevel årlig søke om disse midlene.

Statens økonomiske bidrag forøvrig er derimot mer prosjektpreget, og Sametinget må søke om disse midlene som prosjektmidler – nærmest på lik linje med frivillige organisasjoner i Finland.

Sametinget i Finland disponerer ingen særskilte EU midler for samiske formål slik tilfellet er i Sverige.¹⁷

1.5 Sametingets mulighet til å fatte egne økonomiske prioriteringer

Sametinget kan relativt fritt disponere Justisdepartementets økonomiske bidrag til Sametingets ordinære virksomhet – 1 170 000 euro. Justisdepartementet etablerer ingen særskilte vilkår til dette bidraget utover at midlene skal nyttes til Sametingets alminnelige virksomhet. Innenfor denne generelle rammen kan tinget selv fatte egne økonomiske prioriteringer både med hensyn til formål og beløp.

Statens øvrige økonomiske bidrag kan også disponeres relativt fritt innenfor de respektive prosjektenes overordnede målsetting. Eksempelvis er det i praksis opp til Sametinget å bestemme hvordan midlene som er avsatt til gjennomføringen språkloven faktisk benyttes, forutsatt at midlene brukes til å styrke og fremme samisk språk.

Det forhold at Sametinget gjennom individuelle prosjektsøknader må søke om statlige bidrag til ulike samiske formål er en arbeidskrevende form som også legger sterke begrensninger med hensyn til Sametingets mulighet til å fatte egne prioriteringer og foreta virksomhetsplanlegging over et noe lengre tidsrom.

2. Sverige

Antallet samer i Sverige er beregnet til omtrent 20 000 personer, hvorav ca. 7 000 er registrert i samemanntallet. Sameloven definerer nærmere hvem som er å anse som same i forhold til sametingsvalg.¹⁸ Den som anser seg selv for å være same og som samtidig kan sannsynliggjøre at vedkommende selv, eller noen av hans/hennes foreldre eller besteforeldre hadde samisk som hjemmespråk, kan kreve seg innført i manntallet for sametingsvalg. Det samme gjelder dersom noen av vedkommendes foreldre er, eller har vært, innført i manntallet. Denne definisjonen er ikke like omfattende som definisjonen i sameloven i Norge, som også gir personer anledning til å skrive seg inn i manntallet dersom noen av vedkommendes oldeforeldre hadde samisk som hjemmespråk.

2.1 Samenes konstitusjonelle og rettslige stilling i Sverige

Samene er anerkjent som urfolk i Sverige.¹⁹ Samene i Sverige har imidlertid ingen særskilt grunnlovsværn. Spørsmålet om et særlig grunnlovsværn for samene ble blant annet

¹⁷ I henhold til informasjon mottatt fra Sametingets administrasjon i Finland.

¹⁸ Sametingslag 1992:1433 av 17. desember 1992. Ikrafttredelse 1. januar 1993.

¹⁹ Prop. 1976/77:80.

vurdert i forbindelse med arbeidet med reindrifftsloven.²⁰ Det ble konkludert med at samene har grunnlovsvern som etnisk minoritet og at det derfor ikke er nødvendig å innføre et særskilt vern for samene. Det framgår av den svenske grunnlovens (regeringsformen) 1 kap. § 2, 4. ledd at etniske, språklige og religiøse minoriteters muligheter til å bevare og utvikle sin kultur og sitt samfunnsliv bør fremmes. En statlig utredning som hadde til oppgave å utrede spørsmål knyttet til Sametingets framtidige organisasjon har imidlertid konkludert med at spørsmålet om et særskilt grunnlovsvern for samene bør vurderes på nytt.²¹ Spørsmålet om samenes stilling som urfolk har nå aktualisert seg som følge av at Sametinget har reist denne problemstillingen i forbindelse med den pågående grunnlovsendringsprosessen i Sverige. Den svenske grunnlovskomiteen forventes å overlevere sitt forslag til regjeringen i løpet av 2008.²²

Samene er også anerkjent som nasjonal minoritet i Sverige. For å komme inn under betegnelsen nasjonal minoritet må en gruppe ha en langvarig tilknytning til landet. I tillegg til samene er sverigefinner, tornedalinger, rom/romanifolket og jøder anerkjent som nasjonale minoriteter i Sverige. Alle varianter av det samiske språket er anerkjent som et territorielt bundet språk. Dette betyr blant annet at samisk har en sterkere rettslig beskyttelse enn mange av de øvrige minoritetsspråkene etter Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk.²³ I henhold til nasjonal lovgivning (lag 1999:1175) har samene i de kjernesamiske områdene rett til å anvende samisk i deres kontakt med forvaltningsmyndigheter og domstoler.

Etter den svenske reindrifftsloven har bare personer av samisk ætt rett til å drive reindrift innenfor det såkalte "renskötselområdet".²⁴ Den som er av samisk ætt og er medlem i en "sameby" har rett til å utøve reindrift.

Sverige har i likhet med Finland ikke ratifisert ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Sverige har ratifisert FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, men konvensjonen er ikke inkorporert i nasjonal rett.

Regjeringen i Sverige anerkjenner samene som ett folk med rett til selvbestemmelse etter folkeretten. Det kommer til uttrykk i Sveriges seneste rapport til FN-komiteen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK-komiteen) om gjennomføringen av FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK-konvensjonen).²⁵ I denne rapporten gir regjeringen i Sverige uttrykk for at:

"7. Det är Sveriges regerings uppfattning att urfolk har rätt till självbestämmande då de utgör folk enligt den betydelse som avses i den gemensamma artikel 1 i 1966 års internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter och 1966 års internationella konvention om ekonomisk, sociala och kulturella rättigheter.

²⁰ Rennäringslagen, prop. 1992/93:32, side 31

²¹ SOU 2002:77.

²² Dir 2004:96.

²³ Finsk og meänkieli er de to øvrige territorielt bundne minoritetsspråk i Sverige.

²⁴ Rennäringslagen (1971:473)

²⁵ Regeringskansliet, Socialdepartementet, rapport S2006/1910/SK, Sveriges rapportering kring efterlevandet av FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

8. Med stöd av rätten til självbestämmande får urfolken fritt bestämma sin politiska ställning och fritt fullfölja sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling. Rätten til självbestämmande får emellertid inte tolkas såsom att tillåta eller uppmuntra någon handling som skulle helt eller delvis dela upp eller inkräkta på den territoriella integriteten eller politiska enheten för suveräna och oberoende stater som uppträder under åttlydnad av principerna om folkens lika rättigheter och självbestämmande och sålunda har en regering som företräder hela det folk som hör till territoriet utan åtskillnad av något slag.

9. Samarna är erkäna som urfolk och utgör en erkänd nationell minoritet i Sverige

10. I likhet med andra i samhället är det viktigt att den samiska befolkningen i landet känner delaktighet och har möjlighet att påverka såväl sin egen kultur som samhällsutvecklingen. Det är några av orsakerna till att Sametinget inrättades 1993 i Sverige. Sametinget är både en myndighet och ett folkevalt organ.”

Sveriges anerkjennelse av at urfolk har rett til selvbestemmelse etter felles artikkel 1 i FN-konvensjonene av 1966 er uttrykk for en endret politikk i forhold til dette spørsmålet. Sverige har tidligere uttrykt sterke reservasjoner i forhold til urfolks rett til selvbestemmelse, og med hensyn til eksistensen av kollektive menneskerettigheter. Sveriges seneste rapport til ØSK-komiteen synes å indikere at den tradisjonelle svenske posisjonen i forhold til disse spørsmål har endret seg betraktelig. Det er derfor grunn til å anta at Sveriges posisjonsendring i forhold til felles artikkel 1 i nevnte FN-konvensjoner over noe tid vil virke inn på den nasjonale samepolitikken i Sverige.

2.2 Sametinget

Sametinget i Sverige innleder sitt virke i august 1993. Sametinget er en noe spesiell konstruksjon fordi det både er et folkevalgt organ så vel som en statlig myndighet underlagt regjeringen.²⁶

Det framgår av samelovens 1. kapittel - § 1 at Sametinget er å anse som en særskilt myndighet: ”I denne lag ges bestemmelser om en særskilt myndighet – Sametinget – med oppgift främst att bevaka frågor som rör samisk kultur i Sverige.”

Sametingets mandat er fastsatt i samelovens 2. kapittel - § 1:

”Sametinget skall verka för en levande samisk kultur och därvid ta initiativ till verksamheter och foreslå åtgärder som främjar denna kultur.

Till Sametingets uppgifter hör särskilt att

- 1. besluta om fördelningen av statens bidrag och av medel ur Samefonden til samisk kultur och samiska organisationer samt av andra medel som ställs till*
- 2. utse den styrelse för sameskolan som avses i 8 kap. 6 § skollagen (1985:1100),*

²⁶ Prop. 1992/93:32.

3. leda det samiska språkarbetet,
4. medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däriblant rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten,
5. informera om samiska förhållanden.”

Sametinget skal med andre ord i første rekke befatte seg med spørsmål som vedrører samisk kultur: Arbeide for en levende samisk kultur ved å ta initiativ til virksomhet og foreslå tiltak som fremmer samisk kultur.

I forarbeidene til sameloven sies det at Sametinget i tillegg til å være et samisk folkevalgt organ også skal være et statlig myndighetsorgan. Samelovens bestemmelser om at Sametingets, styrets og utvalgenes beslutninger kun kan påklages dersom det forefinnes særskilte forskrifter om dette gir likevel Sametinget en noe annen posisjon enn ordinære forvaltningsorgan.

Sametinget politiske virksomhet konsentrerer seg om følgende fire politikkområder: Samepolitikk, rovdyrpolitikk, kulturpolitikk og utdanningspolitikk. Tabellen nedenfor gir en skjematisk oversikt over Sametingets politikkområder, virksomhetsområder som faller inn under hvert politikkområde, samt hvilke oppgaver som faller inn under hvert virksomhetsområde.²⁷

Tabell 3: Det svenske Sametingets politikkområder, virksomhetsområder og virksomhetsgrener

Politikkområde	Virksomhetsområde	Virksomhetsgren
Samepolitikk	Det folkevalgte organets virksomhet, samisk kultur og reindriftsnæringen.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Det folkevalgte organet. 2. Samisk språk. 3. Informasjon om samiske forhold. 4. Kultur, inklusiv litteratur og bibliotekspørsmål. 5. Samiske næringer og samfunnsplanlegging. 6. Samiske utviklingsprogram innenfor EUs strukturfond.
Rovdyrpolitikk	Rovdyrforvaltning	<ol style="list-style-type: none"> 1. Erstatning til skadelidte reineiere for reinsdyr som er drept eller skadet av rovdyr. 2. Samebyenes tiltak for å begrense tap av reinsdyr til rovdyr.
Kulturpolitikk	Kulturvirksomhet	Økonomisk støtte til kultur programmer og virksomhet.
Utdanningspolitikk	Samisk språk	Økonomisk støtte til korttidsstudier i samisk språk.

I tillegg til dette har Sametinget f.o.m. 1. januar 2007 overtatt oppgaver knyttet til reindriftsforvaltningen som länsstyrene og Jordbruksverket tidligere hadde ansvaret for. I henhold til regjeringens proposisjon 2005/06:86 (*Ett ökat samiskt inflytande*) skal Sametinget med virkning fra 1. januar 2007 være den sentrale statlige forvaltningsmyndighet for reindriftsnæringen. Dette medfører at Sametinget får ansvar for nye forvaltningsoppgaver. Endringen i den statlige reindriftspolitikken begrunnes med at det ”*syftar till att öka samernas självbestämmande i frågor som huvudsakligen rör rennäringen och*

²⁷ Dette er i samsvar med Sametingets egen framstilling av egen virksomhet. Sametingsstyrets protokoll 2006:3, 2006-10-24-26, Budget 2007.

*andra samiska intressen.*²⁸ Sametinget får overført følgende oppgaver i den statlige reindriftsforvaltningen:²⁹

- Sametinget overtar Jordbruksverkets oppgave som sentral forvaltningsmyndighet for reindriftnæringen;
- Sametinget overtar Jorbruksverkets myndighet til å gi forskrifter om reintelling, register over reinsdyr, foretaksregister for reindriftnæringen, samt forskrifter om naturvern og kulturmiljøvern i reindriften;
- Sametinget får ansvaret for å føre register over samebyene, inkludert samebyenes vedtekter, valg av styre, oversikt over styremedlemmer mv;
- Sametinget får ansvaret for inndelingen av helårsbeiteområdene mellom samebyene;
- Sametinget blir klageinstans for eventuelle klager vedrørende medlemskap i samebyene;
- Sametinget blir ansvarlig for registrering og avregistrering av reinmerker, samt føringen av den offisielle reinmerkeprotokollen (reinmerkeregister);
- Sametinget overtar forvaltningen av budsjettbevilgningen vedrørende fremme av reindriftnæringen (46,7 mill. SEK i 2007).

Ansvaret for arealforvaltning i reinbeiteområdene, og spørsmål knyttet til forholdet mellom reindriftnæringen og andre brukere av områdene skal imidlertid foreløpig fremdeles tilligge länsstyrene. Dette betyr blant annet at länsstyrene fortsatt vil ha ansvaret for fastsettelse av høyeste tillatte reintall i samebyenes beiteområder.

2.3 Budsjettprosessen

Den årlige budsjettprosessen mellom Sametinget og regjeringen starter ved at Sametinget oversender sitt budsjettforslag til regjeringen. Sametingets budsjettforslag er treårig, men justeres årlig. Se vedlegg 1 – ”*Budgetunderlag med reformäskanden 2007-2009*”.

Politisk ledelse i Jordbruksdepartementet (ansvarlig departement for samesaker) og Sametinget har et fast årlig konsultasjonsmøte. På disse møtene drøfter regjeringen og Sametinget alle aktuelle samepolitiske saker, herunder Sametingets økonomiske behov på grunnlag av det innsendte budsjettforslaget. Utover dette konsultasjonsmøtet har sameetingets politiske ledelse kontakt med regjeringens representanter ved anledning og behov. Det er videre jevnlig kontakt mellom Sametinget og regjeringen på tjenestemannsnivå.

Spørsmålet om hvorledes konsultasjonene mellom Sametinget og regjeringen kan forbedres er et tema som opptar både Jordbruksdepartementet og Sametinget. Sametinget synes å være noe misfornøyd med at de øvrige fagdepartementer i liten grad har en dialog med Sametinget. Jordbruksdepartementet har i noen sammenhenger uttrykt ønske om å styrke konsultasjonene ved å inkludere flere fagdepartementer i regjeringens årlige konsultasjonsmøter med Sametinget. En slik ordning har imidlertid per i dag ennå ikke kommet i stand. Det finnes heller ingen særskilt avtale mellom regjeringen og Sametinget om når konsultasjoner skal finne sted, og hvilken konsultasjonsform som eventuelt skal nyttes.

²⁸ Proposisjon 2005/06:86 (*Ett ökat samiskt inflytande*), side 1.

²⁹ Proposisjon 2005/06:86 (*Ett ökat samiskt inflytande*), side 35 – 64.

2.4 Statens økonomiske bidrag til samiske formål

Statens samlede økonomiske bidrag over statsbudsjettet til samiske formål, kanalisert gjennom Sametinget, forutsettes i 2007 å bli omtrent 136,8 mill. SEK (123,8 mill. NOK).³⁰

Tabell 4: Oversikt over beregnet statlig økonomisk bidrag for 2007 til samiske formål kanalisert gjennom Sametinget i Sverige

Budsjettforslag	Formål	Beløp (tusen SEK)
Statsbudsjett kap. 45:1 "Förvaltningsanslag"	Sametinget	21 203 000
Overføres fra diverse statsbudsjettposter til kap. 45:1	Nye arbeidsoppgaver som overføres Sametingets myndighet.	4 600 000
Overføres fra andre budsjettposter til kap. 45:1	Fremme av reindriftsnæringen m.v.	46 728 000
Statsbudsjett kap. 42:5 "Ersättning för viltskador"	Erstatning for reinsdyr som skades eller drepes av rovdyr.	45 987 000
Statsbudsjett kap. 42:5 "Ersättning för viltskador"	Kostnader for samebyenes arbeid med å begrense rovdyr relaterte tap.	3 210 000
Statsbudsjett kap 28:2 "Samisk Kultur"	Økonomisk bidrag til samiske organisasjoner. ³¹	8 934 000
Statsbudsjett kap 28:2 "Samisk Kultur"	Økonomisk bidrag til samisk teater.	5 446 000
Statsbudsjett kap. 25:7 "Bidrag till korttidsstudier"	Korttidsstudier i samisk språk.	500 000
Språkutveckling i anslutning till minoritetsspråklagstiftningen ³²	Samisk språkutvikling.	210 000
		136 808 000

Videre overføres omtrent 26,5 mill. SEK til driften av de såkalte sameskolene. Disse midlene forvaltes av styret for sameskolene. I samsvar med samelovens 2. kapittel - § 1 oppnevnes styret for sameskolene av Sametinget. Til samisk voksenopplæring overføres omtrent 6,9 mill. SEK – disse midlene kanaliseres gjennom Samernas Utbildningscentrum i Jokkmokk. Omtrent 649.500 SEK overføres til den samiske ungdomsorganisasjonen Sáminuorra i organisasjonsstøtte, hvorav 300.000 SEK er statsbidrag, mens 349.500 SEK er fra Svenska Spel. Det samlede statlige økonomiske bidraget over statsbudsjettet til samiske formål vil derfor i 2007 være omtrent 170,8 mill. SEK. Med andre ord omtrent 154,6 mill. NOK.

I tillegg til bidragene over statsbudsjettet overføres det midler til samiske formål gjennom EUs strukturfond. En ny programperiode påbegynner i 2007. Det er i skrivende stund

³⁰ Forslag till statsbudget för 2007, samt Sametingets eget budsjettforslag for 2007,

³¹ Samefondet avsetter omtrent 5 mill. SEK til økonomisk bidrag til samiske organisasjoner. Samefondets midler betraktes imidlertid som samenes egne midler. Samefondets inntektsgrunnlag er inntekter fra jakt-, fiske- og markavgifter samt erstatning for skader for reindriftsnæringen.

³² Minoritetspolitikken ble vedtatt som et eget statlig politikkområde i 2000 som følge av ratifiseringen av Europarådets minoritetsspråkkonvensjon. Jf. prop 1998/99, bet. 1999/2000:KU6, rskr. 1999/2000:69. I visse kommuner i Norrbotten gjelder en særskilt minoritetsspråkløvgivning (1999:1175 og 1176) som gir personer rett til å bruke samisk, finsk eller meänkieli i kontakter med forvaltningsmyndigheter og domstoler. Det samem gjelder i forskolen og eldreomsorgen. Länsstyrelsen i Norrbotten län har i oppgave å overvåke gjennomføringen av denne lovgivningen, samt å fordele statsbidraget for språkutviklingen. Omtrent 2 mill. SEK benyttes årlig til styrking av samisk språk.

ennå ikke helt klart hvilke programmer og beløp Sametinget vil få ansvaret for i den kommende programperioden. Det synes likevel klart at Sametinget vil bli ansvarlig for et det såkalte Mål-3 Nord programmet for perioden 2007-2013. Dette programmet erstatter Interreg programmet - det tidligere grenseoverskridende samarbeidsprogrammet. Det forventes at omtrent 36 mill. SEK avsettes til Mål-3 programmet, og at Sametinget vil bli ansvarlig for forvaltningen av disse midlene.

Det er også forventninger om at Sametinget vil få anledning til å disponere et visst beløp under det såkalte landsbygdsprogrammet, gjennom en beslutningsgruppe oppnevnt av Sametinget. Det forutsettes at midler som tidligere sorterte under jordbruksfondet i Mål-1 programmet vil overføres til landsbygdsprogrammet for den kommende programperioden. I inneværende programperiode disponerte Sametinget 100 mill. SEK i jordbruksfondet. Sametinget synes å forvente at et tilsvarende beløp vil bli stilt deres disposisjon under det nye landsbygdsprogrammet.³³

Videre er det forventninger om at Sametinget vil være delaktig i forvaltningen av det såkalte Mål-2 Nord programmet gjennom spesielle strukturfondpartnerskap – for henholdsvis øvre-Norrland og midtre-Norrland. Det forventes at Sametinget vil bli representert i begge disse to strukturpartnerskapene. Det er antydning at dette programmet vil forvalte omtrent 230 mill. SEK.

2.5 Sametingets mulighet til å fatte egne økonomiske prioriteringer

Det framgår av samelovens 2. kapittel - § 1 at Sametinget skal fatte beslutninger om fordelingen av statens bidrag til samisk kultur og samiske organisasjoner samt andre middel som stilles til rådighet for samiske formål.³⁴ Regelverket gir utover dette ingen nærmere veiledning med hensyn til rekkevidden av mandatet. I praksis er det regjeringens reguleringsbrev gjeldende for bevilgninger som stilles til rådighet for Sametinget som etablerer rammene for Sametingets økonomiske autonomi.

Reguleringsbrevet beskriver målsettingen med den enkelte bevilgningspost og fastsetter nærmere vilkår for bruken av disse midlene. Målsettingen med de forskjellige bevilgningspostene er normalt meget generelle og overordnede. Vilkårene formuleres normalt som krav om rapportering om hvordan midlene er benyttet i relasjon til den overordnede målsettingen. Formuleringen av rapporteringskravet representerer imidlertid i mange tilfeller en form for øremerking av midlene. Se forøvrig vedlegg 2 Jordbruksdepartementets reguleringsbrev for budsjettåret 2006.

I noen tilfeller står Sametinget relativt fritt til å foreta egne prioriteringer innenfor den overordnede målsettingen for bevilgningen, mens man i andre tilfeller på grunn av vilkårene i reguleringsbrevet har liten mulighet til å foreta egne prioriteringer. Sametingets politiske ledelse er av den oppfatning at Sametinget på grunn av bevilgningsformen i realiteten har en svært begrenset mulighet til å foreta egne politiske prioriteringer med hensyn til bruken av midlene.³⁵

³³ Sametingets hjemmeside (www.sametinget.se). ”Ny EU-programperiod – stora förändringar”.

³⁴ Jf. også Förslag till statsbudget för 2007, kapittel 7 Politikområde Samepolitik, 55 flg.

³⁵ Telefonintervju med Lars-Anders Baer, Sametingets Styrelsesordförande.

3. Danmark (Grønland)

Grønlands samlede befolkningstall er 56 361 – hvorav omtrent 49 600 (88 %) er inuitter, mens dansker og personer med annen bakgrunn utgjør omtrent 6 700 (12 %).³⁶ Den danske koloniseringen av Grønland begynte allerede på 1700-tallet. Grønland ble imidlertid først i 1953 del av kongeriket Danmark.³⁷ Grønland har siden 1979 hatt status som selvstyrende oversjøisk administrativt territorium - dette implementeres gjennom det såkalte Hjemmestyret.

Grønland består av 18 kommuner og tre landsdeler.³⁸ Økonomien i Grønland er svært avhengig av eksport av marineressurser og økonomiske bidrag fra Danmark. Danmark bidrar med over 59 % av Grønlands årlige hjemmestyrebudsjett. Offentlig sektor, herunder selskaper som helt eller delvis har offentlig eierskap, utgjør det økonomiske fundamentet i Grønland.

Grønland ble innlemmet i Det europeiske fellesskapet – EF (nåværende EU) i 1973 sammen med Danmark. Grønland trakk seg imidlertid ut av EU i 1985 etter en særskilt folkeavstemming i Grønland, blant annet som følge av en fiskekvote konflikt med EU. Grønland har i dag en særskilt markedstilgangsavtale med EU.

3.1 Grønlands konstitusjonelle stilling i Danmark

Den danske grunnloven inneholder to valgregrelerte bestemmelser som omtaler Grønland. Grunnlovens § 28 fastsetter at Folketinget alltid skal ha to folkevalgte representanter fra Grønland.³⁹ Det framgår videre i Grunnlovens § 86 at den såkalte ”valgrettsalderen” til kommunale råd og menighetsråd i Grønland og Færøyene fastsettes ved lov, mens denne alderen forøvrig for resten av Danmark er den samme som for folketingsvalg. Utover disse to valgregrelerte bestemmelsene omtales ikke inuittene eller Grønland i grunnloven.

Lov om Grønlands Hjemmestyre av 29. november 1978 gir imidlertid nærmere bestemmelser om Grønlands forfatningsmessige stilling i Danmark. Det framgår av lovens § 1 at Grønland utgjør et særlig ”folkesamfund” innen det danske riket. Det grønlandske hjemmestyret skal ivareta grønlandske anliggender innenfor riksenhetens rammer etter bestemmelsene i hjemmestyreloven.

Det framgår av hjemmestyrelovens § 2 at reglene om hjemmestyrevalget, bl.a. stemmerett og valgbarhet samt antallet landstingsrepresentanter, fastsettes ved landtingslov. Landstinget har med andre ord lovgivningsmyndighet for grønlandske anliggender.

I henhold til hjemmestyrelovens § 8 har den fastboende befolkning i Grønland ”grunnleggende” rettigheter til Grønlands naturressurser. Det framgår videre av denne bestem-

³⁶ Pr. juli 2006 – “The World Factbook”: <https://www.cia.gov>

³⁷ Grønland er verdens største øy – den samlede landmassen er 2 166 086 km², hvorav 410 449 km² er isfrie landområder. Ca. 81% av Grønland er dekket av is. Sjøterritorielle krav: Territorielt farvann: 3 nm. Kontinentalsokkel: 200 nm. Fiskerisone: 200 nm.

³⁸ Landsdeler: Avanna (Nord-Grønland), Tunu (Øst-Grønland) og Kitaa (Vest-Grønland).

³⁹ Grunnloven fastsetter at Folketinget skal bestå av høyest 179 representanter. Færøyene skal i likhet med Grønland alltid ha to representanter i Folketinget. Jf. Grunnlovens § 28.

melsen at letevirksomhet og utvinning av ”ikke-levende ressurser” (mineraler mv.) kun kan finne sted i samsvar med en eventuell avtale mellom regjeringen i Danmark og det grønlandske landsstyret.

Hjemmestyrelovens § 9 slår fast at det grønlandske språket er hovedspråket i Grønland, men at også dansk skal kunne anvendes i offentlige forhold.

3.2 Grønlands hjemmestyre

Grønlands hjemmestyre ble etablert 1. mai 1979. I praksis innebærer dette at Grønlands hjemmestyre har lovgivnings og forvaltningsmyndighet over alle saksområder med unntak av politi, rettsvesen, utenrikssaker og sikkerhets/militære spørsmål.

Grønlands hjemmestyre består av Landstinget, som er en folkevalgt forsamling, og av landsstyret som er den grønlandske regjeringen. I tillegg til disse politiske organene er det et eget hjemmestyresekretariat, landsstyresekretariat og en lang rekke fagdirektorater.

Ved innførelsen av Hjemmestyret fikk Grønland mandat fra Folketinget i Danmark til å overta en rekke saksområder som tidligere var underlagt statlig ansvar. Hjemmestyret har det politiske, forvaltningsmessige og økonomiske ansvar for saksområder som er overført til Hjemmestyret fra staten.

3.3 Hjemmestyrets myndighet

I henhold til hjemmestyrelovens § 4, 1. ledd kan Hjemmestyret selv bestemme hvilke av de saksområder som er nevnt i lovens særskilte bilag, skal overgå til Hjemmestyret. Lovens bilag lister opp 17 saksområder som Hjemmestyret kan avgjøre om de ønsker å overta ansvaret for.

Hjemmestyreloven fastsetter videre at riksmyndighetene alternativt etter forhandlinger med Hjemmestyret kan bestemme hvilke saksområder som skal overføres til Hjemmestyret. Avgjørelsen om hvilke saksområder som skal overføres til Hjemmestyret fattes ut fra hensynet til riksenheten og behovet for at Hjemmestyret får en utstrakt innflytelse på saksområder som særlig berører grønlandske forhold.

Tabell 5: Saksområder som Grønlands hjemmestyre med hjemmel i hjemmestyrelovens § 4 har overtatt ansvaret for.

Saksområder som Grønlands Hjemmestyret pr. i dag har overtatt ansvaret for med hjemmel i hjemmestyrelovens § 4
1. Grønlands styrelsesordning
2. Styrelsesordning for kommunene
3. Skatter og avgifter
4. Folkekirken
5. Fiskeri på territoriet, jakt, landbruk og reindrift
6. Fredning
7. Landplanlegging
8. Nærings- og konkurranselovgivning, herunder lovgivning om restaurant- og hotellvirksomhet, regler om alkoholholdig drikke samt regler om lukketid
9. Sosiale forhold
10. Arbeidsmarkedsforhold
11. Undervisning og kultur, herunder yrkesutdanning

12. Ervervsforhold forøvrig, herunder statens fiskeri- og produksjonsvirksomhet, ervervsstøtte og Ervervsutvikling
13. Helsevesen
14. Husleielovgivning, boligstøtte og boligforvaltning
15. Vareforsyning
16. Intern passasjer- og godsbefordring
17. Miljøvern

Hjemmestyret har overtatt ansvaret for alle disse saksområdene.⁴⁰ Grønlands hjemmestyre har lovgivende og administrativ myndighet over disse saksområdene, samt ansvar for utgiftene som knytter seg til saksområdene. Hjemmestyrets lovgivningsmyndighet utøves ved at Landstinget vedtar forskrifter som benevnes som landstingslover. Landstingslovene skal stadfestes av landstyrets formann.

I tillegg til saksområdene som Hjemmestyret fullt ut har overtatt ansvaret for, har Hjemmestyret gradvis fått større innflytelse over justissektoren, samt sikkerhets- og utenriks-spørsmål som angår Grønland.

I henhold til lov om Grønlands landsstyrets inngåelse av folkerettslige avtaler kan landstyret forhandle og inngå avtaler med fremmede stater og mellomfolkelige organisasjoner, herunder forvaltningsavtaler, som fullt ut angår overtagne saksområder. Folkerettslige avtaler i medhold av denne myndighet inngås på Danmarks vegne av Grønlands landstyre under betegnelsen ”Kongeriket Danmark, for så vidt angår Grønland”. Denne myndighet omfatter imidlertid ikke folkerettslige avtaler som berører forsvars- og sikkerhetspolitikk, samt folkerettslige avtaler som skal gjelde for Danmark, eller som forhandles innenfor en mellomfolkelig organisasjon hvor Danmark er medlem.⁴¹

Danmark og Grønland har vedtatt en felles politisk prinsipperklæring om Grønlands deltakelse i dansk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Målsettingen er at Grønland i sterkere grad skal delta i utviklingen og gjennomføringen av Danmarks utenriks- og sikkerhetspolitikk som berører Grønland.⁴² Se vedlegg 3. På dette grunnlag har man senere inngått en særskilt administrativ samarbeidsavtale mellom utenriksdepartementet og Hjemmestyret. Dette innebærer blant annet at det skal være grønlandsk representasjon ved danske ambassader som i noen grad befatter seg med spørsmål som berører Grønland.⁴³ Dette er eksempelvis tilfellet ved den danske EU representasjonen i Brussel. Se vedlegg 4.

3.4 Statens økonomiske overføringer til Grønland

Det samlede budsjettet for Grønlands hjemmestyre i 2006 er på omtrent 5,4 milliarder DKK – omtrent 5,9 milliarder NOK. Danmarks økonomiske blokktilskudd til Grønland i

⁴⁰ I hht til informasjon mottatt fra Tove Søvn Dahl Petersen, embetskvinne i Grønlands Hjemmestyre.

⁴¹ Lov nr. 577 av 24.06.2005 – Lov om Grønlands landsstyrets inngåelse af folkeretlige aftaler.

⁴² Fælles principperklæring mellem Regjeringen og Grønlands Landsstyre om Grønlands inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken, undertegnet av Utenriksministeren og Landsstyreformannen 14. mai 2003.

⁴³ Administrativ Samarbejdsaftale mellom Udenrigsministeriet og Nunanut Allanut Psortataqarfik, undertegnet og datert 9. mai 2005.

2006 er på omtrent 3,2 milliarder DKK – som utgjør 59,2 % av Grønlands samlede budsjett for 2006.⁴⁴

Tabell 6: Grov oversikt over hvorledes Hjemmestyrets budsjett for 2006 er finansiert.

Finansieringskilde	Beløp (DKK)	
Blokktilskudd til Grønland fra Danmark	3,2 milliarder	59,2 %
Skatter/avgifter i Grønland + Eksportinntekter mv	2,2 milliarder	40,8 %
	5,4 milliarder	

Blokktilskuddet framforhandles mellom den danske regjeringen og det grønlandske landsstyret, normalt for en 2- eller 3-årig periode. Blokktilskuddet bevilges gjennom Folketingets vedtakelse av Danmarks finanslov for det angjeldende budsjettår. Utover dette er det ingen faste konsultasjoner mellom regjeringen og Hjemmestyret om statens økonomiske bidrag, eller om Grønlands anvendelse av det statlige blokktilskuddet.

Økonomiske spørsmål diskuteres likevel i årlige ”rigsmøder” mellom statsministeren, Grønlands landsstyreformann og den Færøyske lagmannen. Disse diskusjonene er imidlertid mer orienteringspregede, hvor partene informerer hverandre om den politiske og økonomiske utviklingen.

Videre har man i Danmark et rådgivende utvalg vedrørende Grønlands økonomi, sammensatt av økonomiske eksperter og embetsmenn fra henholdsvis Hjemmestyret og staten.⁴⁵ Dette utvalget utgir en årlig rapport om Grønlands økonomi, som i sin tur danner et viktig faktagrunnlag for blokktilskuddsforhandlingene mellom staten og Hjemmestyret.

3.5 Hjemmestyrets mulighet til å fatte egne økonomiske prioriteringer

Grønlands hjemmestyre kan fritt disponere de midlene som ikke er finansiert gjennom det statlige blokktilskuddet. Dette beløpet utgjør i 2006 omtrent 2,2 milliarder DKK. Blokktilskuddet er normalt ikke øremerket. Øremerking av midler finner kun sted helt unntaksvis. Av blokktilskuddet for 2006 – som utgjør 3,2 milliarder DKK – er 50 mill. DKK øremerket for næringsutvikling i Grønland. Det statlige økonomiske blokktilskuddet kan derfor i praksis fritt disponeres av Hjemmestyret. Hovedformålet med blokktilskuddsordningen er å gi Grønland et reelt økonomisk selvstyre, og man søker derfor fra statlig side i minst mulig grad å øremerke disse midlene.

De forskjellige fullmaktslovene hvorigjennom ansvaret for de ulike saksområdene er overført til Hjemmestyret, legger til grunn at Grønland skal motta blokktilskudd for det angjeldende saksområde. Dette skjedde for eksempel også i forbindelse med Hjemmestyrets ansvarsovertakelse for helsevesenet i Grønland 1992, og man fikk som følge av dette en økning i blokktilskuddet. Denne økningen i blokktilskuddet er i prinsippet avsatt til helsevesenet i Grønland, men Hjemmestyret kan likevel innenfor rimelige rammer vedta andre økonomiske prioriteringer for denne tilskuddsøkningen uten at staten blander seg inn i disse prioriteringene.

⁴⁴ Informasjon om Hjemmestyrets budsjett, herunder budsjettprosessen er innhentet fra Adam Worn, Grønlands representasjon i København.

⁴⁵ www.stm.dk

Dersom Hjemmestyret imidlertid foretar svært omfattende politiske og økonomiske omprioriteringer med hensyn til bruken av blokktilskuddet, kan Hjemmestyret forvente politiske anførsler om at Hjemmestyret ikke lever opp til forutsetningene for blokktilskuddet. I noen tilfeller reises det spørsmål i den danske politiske debatten om Grønlands bruk av blokktilskuddet, spesielt fra politiske representanter som i allerede i utgangspunktet er kritiske til blokktilskuddets størrelse.

Hjemmestyret vedtar sine økonomiske prioriteringer gjennom vedtakelsen av en landstingsfinanslov. Hovedpostene i Landstingets finanslov for 2006 er som følger:⁴⁶

Tabell 7: Grov oversikt over Hjemmestyrets budsjett for 2006.⁴⁷

Bevilgningspost (identifiserer det hjemmestyreorgan/minister som disponerer bevilget beløp)	Bevilget beløp (mill. DKK)
Landstingets formannskap	93 749
Landsstyreformannen	53 346
Landsstyremedlemmer for finanssaker og utenriksanliggender	74 465
Landsstyremedlemmer for familier og justisvesenet	924 029
Landsstyremedlemmet for helse og miljø	1 005 347
Landsstyremedlemmet for kultur, utdanning, forskning og kirke	847 184
Landsstyremedlemmet for fiskeri og fangst	84 894
Direktoratet for erverv, landbruk og arbeidsmarked	228 657
Landstyremedlemmet for boliger, infrastruktur og råstoff	877 487
Landstyremedlemmet for boliger, infrastruktur og råstoff (anlegg)	680 911
Andre	546 931
	5 417 000

Landsstyret - den Grønlandske regjeringen – har ansvaret for forvaltningen av hjemmestyrebudsjettet i samsvar med Landstingets finanslov for det angjeldende budsjettår. De respektive landsstyremedlemmene (fagministerne) har på vegne av Landsstyret ansvaret for de forskjellige budsjettpostene.

4. Canada

Indianere, inuitter og metis er anerkjent som urfolk i Canada. Urfolket utgjør omtrent 4,5 % av landets samlede befolkning – eller litt over 1,3 mill. personer.⁴⁸ Indianerne utgjør omtrent 64 % av den samlede urbefolkningen i Canada, mens metis og inuitter utgjør henholdsvis 30 % og 6 %. Den prosentvise urfolksandelen av den samlede befolkningen i Canada var relativt lav fram til 1960-tallet som følge av stor barnedødelighet. På 1960-tallet fikk man en sterk forbedring i helsetilbudet for urfolk. Dette, sammen med en del andre faktorer, blant annet det forhold at flere nå identifiserer seg som urfolkspersoner, har resultert i en kraftig økning i antallet urfolk i landet. Den høyeste konsentrasjonen av

⁴⁶ Jf. ”Landstingslov nr. 6 af 28. marts 2006 om finanslov for 2006, Bilag 1: Bevillingsoversigt”

⁴⁷ Kilder: Landstingsfinanslov 2006, samt informasjon mottatt fra Adam Worm, Grønlands representasjon i København. Hjemmestyrets finanslov for 2006, herunder detaljert bevilgningsoversikt for 2006 er tilgjengelig på internett: <http://dk.nanoq.gl>

⁴⁸ Betegnelsen ”First Nations” er en samlebetegnelse for indianere i Canada. Den har vært i bruk siden 1970-tallet. Inuiter og metis dekkes med andre ord ikke av denne betegnelsen.

urfolk finnes i de nordlige områdene og prærien. Omtrent 25 % av urbefolkningen snakker et av urfolksspråkene i Canada.⁴⁹

Omtrent 47 % av indianerne bor og lever i reservater, mens den resterende delen enten bor i urbane områder eller i landlige ikke-reservatområder. I den senere tid har det vært en utvikling hvor det er flere som flytter tilbake til reservatene enn det er personer som forlater indianereservatene. Andelen indianere som bor i reservater er dermed gradvis stigende.

Blant metisene er det imidlertid omtrent 68 % som bor i urbane områder, mens omtrent 29 % og 3 % av dem lever i henholdsvis landlige områder og reservater.

Mellom 50-60% av inuittene lever i Nunavut-territoriet, mens den resterende delen av inuitbefolkningen lever i Quebec (21 %), Newfoundland/Labrador (10 %) og Northwest Territories (9 %).⁵⁰

4.1 Urfolks konstitusjonelle og rettslige stilling

Canada har ikke en tradisjonell grunnlov nedfelt i ett eget grunnlovskravdokument. Konstitusjonen framkommer i flere dokumenter – i flere Constitution Acts, vedtatt i perioden 1867 – 1982, med tilhørende bilag ("schedule"), samt det såkalte Charter of Rights and Freedoms.

Canadas Constitution Act 1982 etablerer et konstitusjonelt vern for urfolksrettigheter. Det framgår av lovens § 25 at rettigheter og friheter som garanteres gjennom denne loven ikke på noen måte skal fortolkes som opphevelse eller avvikelse av noen rettigheter eller friheter som urfolk har på basis av avtaler ("treaty rights") eller annet grunnlag. Det samme gjelder for urfolks eventuelle framtidige "treaty rights":

"The guarantee in this Charter of certain rights and freedoms shall not be construed so as to abrogate or derogate from any aboriginal, treaty or other rights or freedoms that pertain to the aboriginal peoples of Canada including:

- a) any rights or freedoms that have been recognized by the Royal Proclamation of October 7, 1763; and*
- b) any rights or freedoms that now exist by way of land claims agreements or may be so acquired.*

Videre framgår det av Constitution Act 1982 § 35 (1) at staten anerkjenner og bekrefter eksisterende urfolksrettigheter og urfolkens rettigheter i henhold til avtaler som disse har inngått med Canada og/eller Storbritannia ("treaty rights"):⁵¹ *The existing aboriginal and treaty rights of the aboriginal peoples of Canada are hereby recognized and affirmed.* Lovens § 35 (2) gir en definisjon av hvem som er å anse som urfolk i Canada: *"In this Act, 'aboriginal peoples of Canada' includes the Indian, Inuit and Métis peoples of Canada."*

⁴⁹ Aboriginal peoples of Canada: A demographic profile. <http://www12.statcan.ca>

⁵⁰ 2001 Census. <http://www12.statcan.ca>

⁵¹ Constitution Acts, 1982, Part II, Rights of the Aboriginal Peoples of Canada.

Lovens § 35 (3) definerer urfolkenes avtalebaserte rettigheter ("treaty rights") som rettigheter som urfolk i dag har på grunnlag av landrettighetsavtalene ("land claim arrangements"), eller rettigheter som eventuelt nedfelles i framtidige landrettighetsavtaler: "*For greater certainty, in subsection (1) 'treaty rights' includes rights that now exist by way of land claim arrangements or may be so acquired.*" Avslutningsvis fastslås det i § 35 (4) at rettigheter som utledes av "treaty rights" gjelder likt for begge kjønn.

Constitutional Act § 35.1 etablerer en garanti for at ingen vesentlige konstitusjonelle endringer som berører urfolk skal finne sted uten urfolks deltakelse:

"The government of Canada and the provincial governments are committed to the principle that, before any amendment is made to Class 24 of section 91 of the Constitution Act, 1867, to section 25 of this Act or to this Part,

- a) a constitutional conference that included in its agenda an item relating to the proposed amendment, composed of the prime Minister of Canada and the first ministers of the provinces, will be convened by the Prime Minister of Canada; and*
- b) the Prime Minister of Canada will invite representatives of the aboriginal peoples of Canada to participate in the discussions on that item."*

"Section 91, Class 24" i den historiske Constitution Act, 1867 som det henvises til i lovens § 35.1 omhandler indianere og deres reservater. Denne bestemmelsen unntar saker vedrørende indianere og deres landområder fra den britiske kronens lovgivningsmyndighet. Dette er med andre ord et saksområde som Canada selv i henhold til loven av 1867 skal ha full kontroll over uten britisk innblanding.

I tillegg til det konstitusjonelle vernet er urfolk tilkjent rettigheter gjennom ordinær lovgivning og særskilte avtaler ("treaties"). Antallet lover og avtaler er så vidt stort at det ikke er mulig å redegjøre for disse innenfor rammen av dette dokumentet utover en kort opplisting av noen utvalgte lover:

- The Indian Act: Loven gjelder kun for indianere og metis. Inuitter omfattes ikke av loven. Loven inneholder bestemmelser om henholdsvis indianske person- og stammeregistre. Personer som er registrert i et slikt register har særskilte indianerrettigheter, deriblant skattefritak for lønns- eller næringsinntekt som er opparbeidet innenfor reservatet. Inntekter som de eventuelt har utenfor reservatene skattelegges på ordinær måte. Loven inneholder en del generelle bestemmelser om reservater, og deres etablering, samt eierskap av land i reservatene.
- Indian Lands Agreement Act: Loven gjelder for Ontarioprovinnsen. Loven åpner opp for at indianerne i Ontario kan inngå særskilte land- og/eller naturressursavtaler med staten. Avtalene kan omfatte administrasjon og kontroll av slike områder, avkastning av land og naturressurser, mineraler, mineralrettigheter og inntekter fra mineralutvinning, skattelegging av slik virksomhet m.v. Inntektene av slik virksomhet skal brukes til fordel for de respektive indianergruppene.

- Indian Oil and Gas Act: Loven åpner for indianernes mulighet for å forhandle om inntekter fra olje og gassvirksomhet i områder som ikke omfattes av eksisterende landavtaler ("land claim settlements").
- Sechelt Indian Band Self-Governmenty Act: Nasjonalforsamlingen i Canada har fattet en prinsippbeslutning om at alle indianergrupper som ønsker å utøve selvstyre i egne områder, skal ha anledning til det. Denne loven omhandler Sechelt Indian Bands rett til selvstyre, og er en av flere lover som omhandler slik selvstyre. Loven gir for eksempel stammen en viss lovgivningsmyndighet i interne anliggender, og åpner opp for en avtale med staten om delfinansiering av selvstyret.
- Fort Nelson Indian Reserve Minerals Revenue Sharing Act: Loven fastsetter bestemmelser om fordeling av inntekter fra mineralvirksomhet i Fort Nelson indianerreservat. Loven har detaljerte bestemmelser om inntekstfordeling for ulike naturressurser i nærmere angitte områder. Eksempelvis framgår det at indianergruppen skal 7,44 % av inntektene av gassutvinning i den såkalte "Clarke Lake Field".
- Labrador Inuit Land Claims Agreement Act: Ved vedtakelse av denne loven trådte avtalen mellom Canada og Labrador inuittene om land- og ressurser, samt en særskilt inuitt-skatteavtale i Labrador.
- Sahtu Dene and Metis Land Claim Settlement Act: Land- og ressursavtalen mellom Canada og Sahtu Dene og Metis inneholder bestemmelser om urfolkens land og ressursrettigheter, herunder økonomiske utnyttelse av land og ressurser.
- First Nations Fiscal and Statistical Management Act: Loven omfatter blant annet urfolkens økonomiske eller fiskale rettigheter. Loven gir for eksempel urfolkene myndighet til å vedta egne skattelover, både inntektsskatt så vel som formueskatt, innenfor reservatene. Loven inneholder bestemmelser om vilkårene for slik myndighet og organiseringen av slik virksomhet.

Canada har ikke ratifisert ILO-konvensjon nr. 169, men har ratifisert FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter.

4.2 Politisk system

Canada tilhører i likhet med New Zealand Det britiske samveldet.⁵² Canada er en føderal stat.⁵³ Canadiske urfolk har ingen særskilt representasjonskvote i nasjonalforsamlingen eller i provinsforsamlingene. Spørsmålet om særskilte plasser for urfolk i nasjonalforsamlingen har lenge vært gjenstand for politiske diskusjoner uten at dette har resultert i noen slik ordning. Ved valget i 2006 ble fem urfolksrepresentanter valgt inn i nasjonalforsamlingen.⁵⁴ Disse fem urfolksrepresentantene utgjør 1,3 % av nasjonalforsamlingens 306 representanter.

⁵² The British Commonwealth of Nations. Canada er et konstitusjonelt monarki med den britiske dronningen som statsoverhode.

⁵³ Det rettslige systemet i Canada er det såkalte "common law" systemet, som blant annet innebærer at meget av den rettslige utviklingen skjer gjennom domstolene.

⁵⁴ Mending Fences: Increasing Aboriginal Representation in Canada. Paper Prepared by Loretta Smith, Department of Political Science, University of Guelph, for the 78th Annual Meeting of the Canadian Political Science Association, York University, June 2006.

4.3 Urfolkenes stilling

Urfolkene i Canada har ingen sentral politisk institusjon som kan sammenlignes med de nordiske sametingene.⁵⁵ Urfolksgruppene i Canada kan i tillegg til hovedgruppene indianere, metis og inuitter oppdeles i svært mange undergrupper. Dette medfører at det er relativt stor variasjon i sosiale, politiske og rettslige problemstillinger som knytter seg til urfolk. Konsekvensen av dette er at den statlige politikken i noen grad blir relativt gruppeavhengig. Urfolk som har inngått særskilte avtaler ("treaties") med staten er eksempelvis i en helt annen økonomisk, rettslig og politisk stilling enn urfolk som ikke har slike avtaler.

Urfolkenes rettslige, økonomiske og politiske stilling kan i stor utstrekning oppdeles i samsvar med deres rettigheter til land og naturressurser:

- 1) Urfolk som bebor egne tradisjonelle områder som ikke er overgitt til føderale myndigheter, og områder som ikke ble annektert av staten. Dette er normalt historiske landavtaleområder.
- 2) Urfolk som bor i reservater. Dette er landområder hvor den juridiske eiendomsretten normalt tilligger den føderale staten, men som er stilt til disposisjon for indianere og undergitt indianerloven. Indianerne har rett til å bruke disse områdene, samt å få den økonomiske avkastningen av landområdene. I reservatene kan urfolk nyttegjøre seg av ressursene til eget bruk og inntektserv.
- 3) Urfolk som har inngått landavtaler med staten ("Land Claim arrangements") i moderne tid. Omfanget og karakteren av urfolkens rettigheter, herunder andelen av inntekter fra utvinningen av naturressurser, er tildels forskjellige i de ulike avtalene.
- 4) Urfolk som har inngått avtaler med staten om selvstyre – de såkalte "self-government" avtalene. Noen av avtalene gir urfolkene omfattende myndighet, herunder en lovgivningsmyndighet i visse interne anliggender og skattemyndighet.
- 5) Urfolk som bebor statlig eide landområder. Dette er områder, med tilhørende ressurser, som fullt ut er eiet av staten. Områdene er ofte underlagt felles forvaltning mellom staten og urfolk.

Inuvialuit-avtalen og Nunavut-avtalen er eksempler på avtaler som gir urfolkene stor politisk og økonomisk autonomi. Inuvialuit-avtalen av 1984 omfatter den såkalte Inuvialuit-bosetningsregionen, som dekker et stort arktisk land- og sjøområde rundt Mackenzie Riverdeltaet. Urfolket fikk gjennom denne avtalen juridisk hjemmel til ca 90 000 kvadratkilometer land. Avtalen omfatter også urfolks kontroll over mineraler i undergrunnen – over et område på omtrent 13 000 kvadratkilometer. Avtalen etablerer et system hvorved råd fra regionens urfolksråd tas direkte inn i myndighetenes beslutningsprosess. Dette er et kompromiss mellom føderale myndigheters ønske om at den endelige beslutningsmyndighet i saker vedrørende ressursforvaltning skulle ligge hos staten og urfolks krav om meningsfull deltakelse fra urfolks side.⁵⁶

⁵⁵ Det finnes likevel endel urfolks institusjoner og organisasjoner med betydlige politisk innflytelse, herunder følgende organisasjoner: Assembly of First Nations, Congress of Aboriginal peoples, Metis National Council, Inuit tapirit Kanatami.

⁵⁶ Gjennom Inuvialuit-avtalen er det etablert fem fellesforvaltningsorganer, disse behandler alle aspekter av naturforvaltningen i denne bosettingsregionen. Dette er: (1) felles forvaltningskomité for fiskeriene; (2)

Nunavut-avtalen av 1993 omfatter Nunavut-territoriet. Avtalen omfatter 900 000 kvadratkilometer land. Regionens 17 500 urfolk (inuitter) fikk gjennom avtalen hjemmel til hele dette landområdet, inklusive rettigheter til mineraler i et område på omtrent 93 000 kvadratkilometer. Urfolkene fikk også rett til en andel av produksjonsavgiften for olje, gass- og mineralutvinning på statens grunn. Nunavut ble omgjort til en av Canadas femten provinser og territorier. Nunavut-territoriet har en egen Nunavutregjering og et eget parlament – Assembly of Nunavut. Økonomien i Nunavut er i stor grad basert på utnyttelse og utvinning av naturressurser. Høsting av tradisjonelle ressurser utgjorde eksempelvis i 2004 omtrent 40 mill. CAD – omtrent 222,8 mill. NOK. Utvinningen av mineralforekomster utgjorde i samme år omtrent 150 mill. CAD – tilsvarende 835,8 mill. NOK. Nunavut har også olje- og gassforekomster som ennå ikke er gjenstand for utvinning, men som i framtiden vil gi territoriet store olje- og gassinntekter. Føderale myndigheter overfører i 2006 omtrent 943,8 mill. CAD til Nunavut – dette tilsvarer omtrent 5,2 milliarder NOK.⁵⁷ Nunavut har som andre provinser og territorier i Canada ansvar for utdanning, infrastruktur m.v.

4.4 Statlige myndigheters dialog med urfolk

Canada står framfor store utfordringer i forhold til deres dialog og konsultasjoner med urfolk. Et av de store problemene som man står overfor er at det finnes svært mange ulike urfolksgrupper i landet, med forskjellige utgangspunkter og problemer.

Videre har man som nevnt heller ingen landsomfattende offisiell urfolksinstitusjon slik tilfellet er i Norge. Urfolkskongressen i Canada ("Congress of Aboriginal Peoples") har et stort antall indianer-, inuitt- og metisgrupper som medlemmer, men organisasjonen har ikke en offisiell status som kan sammenlignes med Sametinget.⁵⁸ Siden begynnelsen av 2004 har føderale myndigheter arbeidet intensivt med å styrke dialogen med urfolk, blant annet gjennom et tettere samarbeid med urfolkskongressen.

Canadas statsminister⁵⁹ inviterte i april 2004 urfolkskongressen til en rundebordskonferanse om urfolksspørsmål. I den forbindelse inngikk Canada en prinsippavtale om samarbeid med urfolkskongressen i politikutviklingen ("Accord on Cooperative Policy Development between the Congress of Aboriginal Peoples and the Government of Canada", se vedlegg 5). Det framgår av avtalen at urfolkskongressen i denne forbindelse representerer

rådet for naturforvaltning for Northwest Territories; (3) rådet for naturforvaltning for North Slope; (4) komiteen for bedømmelse av miljøkonsekvenser; og (5) Klagenemda for miljøkonsekvenser.

⁵⁷ Fiscal and Economic Outlook, Department of Finance, Government of Nunavut, February 2006, ISBN#1-55325-095-8.

⁵⁸ The Congress of Aboriginal Peoples Constituency: "The Congress of Aboriginal Peoples (CAP) is the sole national representative organization whose affiliates are open to off-reserve Indian, Inuit and Metis people. CAP's constituency not only stretches across Canada from sea to sea to sea, but consists of a wide variety of Aboriginal peoples with very different backgrounds, and current environments." Ytterligere informasjon om CAP finnes på følgende websted: <http://www.abo-peoples.org>

⁵⁹ Daværende statsminister Paul Martin.

de kollektive og individuelle interessene til metis, indianere uten offisiell status, og indianere som bor utenfor reservatene.⁶⁰

De øvrige urfolkene har egne opplegg for kontakt med myndighetene gjennom ulike avtaler og ordninger, herunder territoriale avtaler som for eksempel Nunavut-avtalen og Inuvialuit-avtalen, ulike avtaler om selvstyre, historiske og moderne landavtaler ("treaties") og reservatordningene.

Statens konsultasjoner med urfolkskongressen har ført til vedtakelsen av et overordnet urfolksprogram som betegnes som "The Aboriginal Horizontal Framework". Gjennom denne ordningen søker man å samle og koordinere alle føderale urfolksprogrammer. Kun særskilte urfolksprogrammer er inkludert - med andre ord er programmer og servicetilbud som urfolk har tilgang til på linje med alle andre canadiske borgere ikke omfattet. Gjennom "Aboriginal Horizontal Framework" har man identifisert syv forskjellige prioriterte satsingsområder for urfolkspolitikken:

Tabell 8: Skjematisk oversikt over programmet "Aboriginal Horizontal Framework" i Canada⁶¹

Aboriginal Horizontal Framework						
Helse	Livslang læring	Trygge og bærekraftige urfolkssamfunn	Boliger	Økonomiske muligheter	Land og ressurser	Styring
<u>Målsetting:</u> Forbedre urfolks helse.	<u>Målsetting:</u> Maksimal deltakelse og suksess i tidlig opplæring. Utvikling av ferdigheter med utgangspunkt i urfolks kulturelle arv.	<u>Målsetting:</u> Sikre at urfolkssamfunn er trygge, stabile og bærekraftige.	<u>Målsetting:</u> Forbedre urfolks tilgang til passende, tilfredsstillende, og økonomisk overkommelige boliger, samt annen støtte som berører deres boligbehov.	<u>Målsetting:</u> Bærekraftig verdiskapning, samt styrke urfolks deltakelse i det økonomiske livet.	<u>Målsetting:</u> Sikre bærekraftig urfolks bruk og forvaltning av egne land og ressurser.	<u>Målsetting:</u> God ufolkstyring ⁶² og styrke urfolks institusjonenes kapasitet. Klargjøre rollene til disse institusjonene.

4.5 Statens økonomiske bidrag til urfolk

I budsjettåret 2004 bevilget føderale myndigheter i underkant av 8,2 milliarder CAD til finansieringen av programmene som faller inn under "Aboriginal Horizontal Framework" – eller omtrent 45,7 milliarder NOK.⁶³ I budsjettåret 2005 økte bevilgningene til omtrent

⁶⁰ "The Congress of Aboriginal Peoples asserts it represents the collective and individual interests of its Metis, nonstatus and off-reserve status Indian constituency."

⁶¹ Treasury Board of Canada Secretariat: "Aboriginal Horizontal Framework". <http://www.tbs-sct.gc.ca/aaps-aapd/intro.aspx>

⁶² "Sound aboriginal governance".

⁶³ Treasury Board of Canada Secretariat, "Aboriginal Horizontal Framework".

9,1 milliarder CAD, som tilsvarer omtrent 50,4 milliarder NOK. Utgiftene dekkes over budsjettet til 34 forskjellige føderale departementer og institusjoner.⁶⁴

Tabell 9: Oversikt over føderale bevilgninger i 2004 til urfolksprogrammer.⁶⁵

<i>Aboriginal Horizontal Framework</i>	
Urfolksprogrammer 2004	Beløp (mill. CAD)
Helse	1 838,5
Livslang læring	1 940,7
Trygge og bærekraftige urfolkssamfunn	2 430,5
Boliger	438,8
Økonomiske muligheter	231,4
Land og ressurser	144,8
Styring	1 145,6
	8 170,3

Disse beløpene omfatter ikke økonomiske ordninger som urfolkspersoner har rett til på linje med alle andre canadiske borgere. Økonomiske midler eller inntekter som urfolk og urfolkssamfunn har på grunnlag av avtaler ("treaties") er heller ikke inkludert i disse tallene.

I føderale budsjettokumenter for 2006 framgår det at man også i 2006 har avsatt omtrent 9,1 milliarder CAD (50,4 milliarder NOK) til urfolksprogrammer, uten at beløpene for hvert programområde er nærmere spesifisert. Det oppgis imidlertid at 600 mill. CAD er avsatt til boligformål for urfolk (3,3 milliarder NOK), og at 450 mill. CAD (2,5 milliarder NOK) er avsatt til ulike tiltak i urfolkssamfunnene. En engangsbevilgning på 2,2 milliarder CAD (12,2 milliarder NOK) tas også over budsjettet for 2006. Dette er en avsetning for framtidige erstatningsutbetalinger til urfolk for deres opplevelser i statlige internat-skoler.⁶⁶

Ovennevnte programområder er identifisert og fastsatt som innsatsområder som følge av regjeringens konsultasjoner med urfolkskongressen i 2004. Det finnes imidlertid ingen fast årlig konsultasjonsordning som omfatter alle urfolksgruppene i Canada, herunder hva angår bevilgningenes størrelse. Urfolksprogrammene er ofte organisert på en slik måte at de ulike urfolksgruppene må oversende særskilte prosjektsøknader for å få tilgang til de økonomiske midlene som er avsatt til urfolksformål.

⁶⁴ RPP 2006-2007, Indian and Northern Affairs Canada, Canada Polar Commission and Indian Specific Claims Commission; Minister's Message. (2006-07 Report on plans and Priorities).

<http://www.tbs.sct.gc.ca>

⁶⁵ Treasury Board of Canada Secretariat, "Aboriginal Horizontal Framework", Figure 4.2 Federal Government Expenditures in Aboriginal Programming by Thematic Area (2004-05). http://www.tbs-sct.gc.ca/report/govrev/05/cp-rc09_e.asp

⁶⁶ Budget 2006. Focus on Priorities, Chapter 3 – Building a Better Canada: Families and Communities. <http://www.fin.gc.ca/budget06>

5. New Zealand

Maoriene⁶⁷ – urfolket i New Zealand – utgjør omtrent 15 % av befolkningen i New Zealand, eller omtrent 500 000 mennesker.⁶⁸ Den som har maoriopprinnelse og som identifiserer seg som maori og føler at han/hun tilhører maorifolket anses som maori.⁶⁹

Maoriene er en meget homogen gruppe, sammenlignet med for eksempel First Nation-gruppene i Canada. Maoriene anses som et eget folk - de har en felles kultur og et felles språk. Omtrent 80 % av maoriene bor i urbane områder. Til tross for urbaniseringen har maoriene i byene fremdeles sterk tilknytning til egne stammer ("iwi") og regioner ("hapu"). Dette gjør at maorikulturen fremdeles er meget sterk. Det er imidlertid bare omtrent 150 000 personer som snakker maorispråket.⁷⁰ Det er til tider merkbare politiske motsetninger mellom maoriene i urbane områder og de som fremdeles bor i tradisjonelle omgivelser.

5.1 Maorienes konstitusjonelle og rettslige stilling

Maoriene er anerkjent som urfolket i New Zealand. Dette følger blant annet av avtalen mellom maoriene og Storbritannia i 1840 – den såkalte Treaty of Waitangi. Avtalen omfatter hele New Zealand, i motsetning til hva som er tilfellet i Nord-Amerika hvor ulike avtaler er inngått med de forskjellige urfolksgruppene.

New Zealand har i likhet med Canada ikke en tradisjonell grunnlov som er nedtegnet i et dokument. New Zealand har tre rettslige dokumenter eller lover som samlet er å anse som landets konstitusjonelle grunnlagsdokumenter: (1) Treaty of Waitangi 1840, (2) New Zealand - Bill of Rights Act 1994, og (3) New Zealand – Constitution Act 1986.⁷¹

Den historiske avtalen mellom flertallet av maorihøvdingene og britene - Treaty of Waitangi – var et ledd i innføringen av kolonistatus for det territoriet som nå er staten New Zealand. Gjennom denne avtalen anerkjenner maoriene den britiske kronens overhøyhet. Til gjengjeld skal maoriene etter avtalen nyte godt av alle rettigheter og fordeler som tilkommer britiske undersåtter. Avtalen anerkjenner rettigheter for maoriene til de landområder, skoger og fiskeressurser som kollektivt og individuelt var i deres besittelse på avtaltidspunktet. I praksis gjaldt dette hele New Zealand. Ved eventuelle overdragelser skulle den britiske krone ha forkjøpsrett.⁷² Forholdet mellom maoriene og kolonistene ble mer konfliktfylt etter hvert som kolonistenes antall vokste og som følge av at de samlet sett overtok store landområder. Maoriene kom i mindretall i forhold til kolonistene rundt

⁶⁷ Maoriene er av polynesiske opprinnelse. De første maoriene ankom ubebodde New Zealand for omtrent tusen år siden. Europeisk innvandring skjedde gradvis fra slutten av 1700-tallet. Britene og maoristammene utkjempet en lang rekke kriger på 1800-tallet. Maoriene betegnes som "tangata whenua" – dvs. urfolk.

⁶⁸ Den samlede befolkningen i New Zealand er omtrent 3,3 millioner.

⁶⁹ Maori Statistics New Zealand: <http://www.stats.govt.nz>

⁷⁰ Dette utgjør omtrent 30% av maoribefolkningen.

⁷¹ Maoriene er organisert i stammer (såkalte "hapu"), stammene i de forskjellige regionene er igjen samlet i større grupper – i såkalte "iwi".

⁷² New Zealand tilhører the British Commonwealth of Nations. Den britiske dronningen er dermed formelt sett fremdeles statsoverhodet i New Zealand, og de øvrige landene som faller inn under det såkalte "Commonwealth Realms".

1858.⁷³ Gjennomføringen av Waitangi-avtalen fremstår fremdeles som problematisk, blant annet som følge av at den foreligger i to forskjellige språkversjoner – engelsk og maori – som innholdsmessig ikke er identiske. Konflikter knyttet til gjennomføringen av avtalen behandles i et uavhengig organ – the Waitangi Tribunal. Staten har også over en lengre tidsperiode forhandlet med ulike maorigrupper om minnelige avtaler for løsning av tvister om land- og ressursrettigheter med basis i den historiske Waitangi-avtalen.

New Zealands Bill of Rights Act av 1994 har som målsetting å etablere beskyttelse og fremme av alle menneskerettigheter og friheter i New Zealand, samt å bekrefte statens forpliktelser i samsvar med FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 1966.⁷⁴ Loven omtaler ikke maoriene særskilt. Lovens § 20 er likevel i praksis av direkte relevans for maorienes konstitusjonelle stilling fordi denne gjentar minoritetsrettighetene som er nedfelt i artikkel 27 i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter. Med andre ord at etniske, religiøse eller språklige minoriteter i New Zealand ikke skal nektes retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne seg til og utøve sin egen religion, eller bruke sitt eget språk.

New Zealands Constitution Act 1986 inneholder heller ikke noe særskilt om maoriene. Formålet med denne loven er i første rekke å justere kolonitidens lovverk og det formelle forholdet til Storbritannia. Denne nye loven erstatter den tidligere Constitutional Act av 1852, vedtatt av det britiske parlamentet. Den nye Constitution Act reduserer britisk kontroll og innflytelse over New Zealand.⁷⁵

Parlamentet i New Zealand vedtok i 1987 en egen maori språklov som anerkjenner maorispråket som et offisielt språk i landet.⁷⁶ Dette innebærer blant annet at maorispråket kan benyttes i offentlige sammenhenger, herunder innenfor rettssystemet. Loven etablerer også en maori språkkommisjon som har i oppgave å fremme praktisk gjennomføring av språkloven.

Lovgivningen inneholder bestemmelser som gir maoriene rett til å bli konsultert i saker som berører dem.⁷⁷ New Zealand har imidlertid formelt sett ikke anerkjent noen form for selvstyre eller selvbestemmelse for maoriene.

New Zealand har ikke ratifisert ILO konvensjon nr. 169. FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter er derimot ratifisert og inkorporert gjennom New Zealands Bill of Rights Act av 1994.

5.2 Politisk system

Maoriene har som eneste gruppe i New Zealand en særskilt representasjonskvote i landets nasjonalforsamling. Maorirepresentasjonen i parlamentet er en forholdsmessig represen-

⁷³ NOU 1984:18, s 328 flg.

⁷⁴ New Zealand – Bill of Rights Act 1990, No. 109.

⁷⁵ New Zealand – Constitution Act 1986, vedtatt og trådt i kraft 1. januar 1987.

⁷⁶ Maori Language Act 1987, No. 176. Loven ble senere noe justert gjennom Maori Language Amendment Act 1991, No. 40.

⁷⁷ New Zealand Local Government Act 2002

tasjon – som beregnes på grunnlag av størrelsen av maoribefolkningen i relasjon til landets samlede befolkningstall. Man opererer i New Zealand med to valgmanntall for parlamentsvalget, et alminnelig valgmanntall og et særskilt maori valgmanntall.

Antallet maorirepresentanter i parlamentet representerer altså det forholdsmessige forholdet mellom det alminnelige valgmanntallet og det særskilte maori valgmanntallet. Med andre ord vil for eksempel en økning i innskrivningen i maori valgmanntallet føre til at flere seter i parlamentet avsettes for maoriene. Maoriene kan hvert femte år velge hvilket manntall de vil være innført – en prosess som kalles ”the Maori electoral option.”

Særskilt avsatte plasser i parlamentet for maoriene har lang tradisjon i New Zealand. Maoriene fikk allerede i 1868, med hjemmel i ”Maori representation Act 1867”, fire plasser i nasjonalforsamlingen.⁷⁸ Maoriene fikk med hjemmel i valgloven av 1993 fem plasser i parlamentet. Dette tallet økte til syv representanter i 2002.

I tillegg til disse syv særskilte maori plassene i parlamentet har maoriene også anledning til bli valgt inn gjennom det ordinære valgmanntallet – med virkning fra 1967. Fram til 1967 hadde maoriene ikke anledning til stille til valg gjennom det ordinære valgmanntallet, og var dermed tvunget til konkurrere om de særskilte maorisetene i parlamentet.

Det sittende parlamentet har 21 maori parlamentsmedlemmer – eller 17,4 % av nasjonalforsamlingens 121 plasser. I tillegg til de syv spesielt avsatte maori plassene ble ytterligere 14 maorikandidater valgt inn gjennom det ordinære valgmanntallet.⁷⁹ Parlamentet har 18 fagkomiteer, herunder en komité for maori-saker, som behandler alle saker som særskilt berører maoribefolkningen.

5.3 Maoriorganiseringen

Maoriene har ingen sentral politiske institusjon som kan sammenlignes med sametingene i de nordiske land. Det nærmeste man kommer i så henseende er det nasjonale maorirådet (”New Zealand Maori Council”). Rådet er kun et rådgivningsorgan. Maoriene har heller ingen private landsomfattende maoriorganisasjoner som kan sammenlignes med sameorganisasjonene i Norge.

I 1962 ble det gjennom lovgivning innført en ordning med rådgivende maoriorganer på lokalt, distrikt og nasjonalt nivå. Med utgangspunkt i tradisjonelle stammeområder har man identifisert såkalte maorikomite-områder (”Maori Committee areas”).⁸⁰ Innenfor disse maorikomite-områdene velges hvert tredje år ved direkte valg en maorikomité på sju medlemmer. Maorier som er over 20 år og som er bosatt innenfor vedkommende område har stemmerett ved disse valgene.⁸¹

⁷⁸ Disse fire maorirepresentantene var fra hhv nord-, sør-, øst- og vest New Zealand.

⁷⁹ Guide to Parliament and Government 2005: <http://www.decisionmaker.co.nz> og www.clerk.parliament.govt.nz

⁸⁰ Tradisjonelle institusjoner som ”iwi” og ”hapu” har ingen formell myndighet eller status i New Zealand.

⁸¹ NOU 1984:18, side 330. NGA Mahi Hapai – Whirinaki Waterline, Community Solutions.

Maorikomite-områdene inngår i et større maoristyringskomite-område ("Maori Executive Communittee area"). Maorikomiteene oppnevner hvert tredje år 2-3 av sine medlemmer som medlemmer i maoristyringskomiteer ("Maori Executive Committees) for hvert av områdene. Det enkelte maoristyringskomite-område inngår i en større geografisk enhet som kalles maorirådsdistrikt ("Maouri Council District") med et tilhørende maoridistrikt ("District Maori Council"). Det finnes i alt åtte slike råd. Medlemmene i maoridistriktene oppnevnes hvert tredje år av maoristyringskomiteene i distriktet. Hvert maoridistrikt oppnevner så endelig hvert tredje år tre av sine medlemmer som medlemmer til New Zealands nasjonale maoriråd ("New Zealand Maori Council") – som består av 24 medlemmer.

I henhold til Maori Community Development Act 1962 har det nasjonale maorirådet til oppgave å behandle og uttale seg i saker av betydning for maoribefolkningen. Loven regner opp en rekke forhold, herunder forhold som angår maoriernes selvrespekt, deres statsborgerlige rettigheter, deltakelse i demokratiet, utviklingen av maoriernes kunsthåndverk og språk, utdanning, helse, boligforhold m.v. Rådets uttalelser er kun av rådgivende karakter. Maori Community Development Act 1962 fastsetter følgende oppgaver til det nasjonale maorirådet:⁸²

1. Vurdere og diskutere saker som synes relevante i forhold til den sosiale og økonomiske utviklingen av maoriene;
2. Vurdere og så langt som mulig, bidra til tiltak som har til hensikt å bevare og fremme gode og vennlige relasjoner mellom maoriene og andre grupper i samfunnet;
3. Fremme, oppmuntre og assistere maorier til å:
 - a) Bevare, forbedre, utvikle og opprettholde deres fysiske, økonomiske, industrielle, utdanningsmessige, sosiale, moralske og åndelige velvære/trivsel;
 - b) Opprettholde deres selvstendighet, stolthet over deres etniske bakgrunn, og slik opptreden som er fordelaktig for deres helsemessige og økonomiske velvære;
 - c) Akseptere, nyte, og opprettholde deres fulle rettigheter, privilegier, og ansvar/forpliktelser som borgere av New Zealand;
 - d) Nyttegjøre seg og opprettholde størst mulig effektivitet og ansvar i deres lokale selvstyre og virksomhet;
 - e) Bevare, gjenopplive og opprettholde undervisningen i maori kunst, håndverk, språk, slektshistorie og historie, for å forevige maori kulturen;
4. Samarbeide med statlige enheter og andre organisasjoner og enheter for å:
 - a) Plassere maorier i industrien og annen form for arbeid;
 - b) Utdanning, yrkesmessig veiledning, og opplæring av maorier;
 - c) Bedre bolig- og levekårene for maoriene;
 - d) Fremme maoriernes helse og hygiene;
 - e) Fremme respekt for lovgivningen blant maoriene;
 - f) Forhindre overdreven alkoholforbruk og annen uønsket opptreden blant maoriene;
 - g) Bistå maorier i å løse vanskelig problemer eller personlige problemer;
5. New Zealands maoriråd skal gi råd til og konsultere maoridistriktene, maoristyringskomiteene, og maorikomiteene, i saker som disse fremmer for rådet, eller i saker hvor dette forøvrig synes nødvendig eller ønskelig av hensyn til den sosiale og økonomiske utviklingen av maoriene;

⁸² Uoffisiell oversettelse til norsk – foretatt av forfatteren av nærværende dokument.

6. I gjennomføring av disse oppgavene kan rådet legge fram saken for ministeren, eller annen person eller myndighet, dersom dette er fordelaktig for maoriene.

5.4 Statens konsultasjoner med maoriene

Det nasjonale maorirådet er et rådgivningsorgan, og har på dette grunnlaget jevnlig kontakt med statlige myndigheter. Det foreligger imidlertid ingen særskilt fast ordning for kontakten mellom staten og maorirådet.

Det foreligger heller ingen fast konsultasjonsordning mellom maorienes tradisjonelle institusjoner ("iwi" og "hapu") og staten. Ulike statlige institusjoner har likevel utbredt kontakt og samarbeid med disse tradisjonelle institusjonene, og de ulike maori-organene som er beskrevet ovenfor.

Justisdepartementet i New Zealand har utarbeidet relativt omfattende retningslinjer for hvordan statlige organer skal forholde seg i deres kontakt med maoriene ("Crown-Maori Relationship Instruments: Guidelines and Advice for Government and State Sector Agencies"). Målsettingen med disse retningslinjene er å fremme et mer effektivt samarbeid mellom staten og maoriene. Dokumentet inneholder detaljerte retningslinjer og råd om hva statlige organer må ta hensyn til i sin kontakt med maoriene, herunder hvilke elementer eventuelle avtaler med maoriene må inneholde, samt en lang sjekklister. Dette er et dokument som kan være relevant i forhold til den pågående prosessen mellom regjeringen og Sametinget i Norge. Dokumentet er meget omfangsrikt, og derfor ikke vedlagt dette dokumentet, men er tilgjengelig på <http://www.tpk.govt.nz/publications/docs/cmri.pdf>.

5.5 Statens økonomiske bidrag til maoriformål

Maoriorganene finansieres ved statlig støtte og private gaver. Dette finansierer også maorirådets sekretariat – som forøvrig kun er et lite sekretariat. Det nasjonale maorirådet kan legge fram sine synspunkter for ansvarlig fagminister, herunder om økonomiske forhold. Maorirådet er imidlertid som tidligere nevnt utelukkende et rådgivende organ uten noen form for delegert myndighet, og rådets kontakt med statlige myndigheter er derfor utelukkende av rådgivende karakter.⁸³

Statens økonomiske overføringer til maoriene skjer gjennom følgende tre kanaler: (1) Avtalebaserte erstatninger på grunnlag av den historiske Waitangi-avtalen; (2) gjennom ordinære service- og støtteordninger som ikke skiller mellom maoribefolkningen og øvrig befolkning; (3) særskilte midler som bevilges over nasjonalbudsjettet til maoriutvikling. Over statsbudsjettet for 2006-2007 er 156 990 mill. NZD bevilget til maoriutvikling – dette tilsvarer omtrent 667,5 mill. NOK.⁸⁴ Dette beløpet inkluderer imidlertid også maoridepartementets kostnader. Departementets samlede kostnader er 54,7 mill. NZD (231,8 mill. NOK). Resten av bevilgningen – 102,2 mill. NZD (433,4 mill. NOK) går direkte til maoriutvikling.⁸⁵

⁸³ "The Maori of New Zealand – Indigenous Peoples and Fiscal Relationships"; www.ainc-inac.gc.ca

⁸⁴ Inneværende budsjettår går fram til 30. juni 2007.

⁸⁵ Stasbudsjettet for 2006. Finansministerens budsjetttale i nasjonalforsamlingen vedrørende budsjettet for 2006. Dokumentet "Vote maori Affairs 2006" samt informasjon mottatt fra Departementet for maorisaker – "Ministry of Maori Affairs".

Tabell 10: Bevilgninger til maoriformål/-utvikling over statsbudsjettet for 2006-07.⁸⁶

Bevilgning	Formål	Mill. NZD
Maori kringkasting	Administrasjonskostnader.	1,608
Maori Radio	Fremme av maori språk og kultur gjennom radio.	11,169
Maori TV	Fremme av maori språk og kultur gjennom TV.	40,332
Maori TV kanal	Administrasjonskostnader for egen TV kanal.	11,538
Iwi boligstøtte	Særlig boligbyggingstøtte.	0,456
Kunnskap	Bevaring og videreføring av tradisjonell kunnskap.	7,168
Maori språk	Fremme maori språket.	3,204
Naturressurser	Støtte maorienes tilgang til naturressurser.	7,168
Lederskap	Styrke maori lederskap og styring for å fremme utvikling.	9,558
”Rangatiratanga” støtte	Økonomiske støtteordninger for å fremme og styrke initiativ for sosial, økonomisk og kulturell for maoriene.	0,480
Maori registreringservice	Nasjonal maori registreringservice som knytter enkeltpersoner til deres respektive stammer.	0,626
Omsorg for unge maorier	Støtte til ”National Maori Wardens’ Association” i deres arbeid med unge maorier som er tilhører ulike risikogrupper	0,178
Maorikvinnens utviklingsfond	Administrasjon av kvinnefondet.	2,000
Det nasjonale maorirådet	Administrasjonskostnader.	0,196
Orakei Reserves Board Act	Godtgjørelser og reiser med grunnlag i loven.	0,006
Housing New Zealand Corporation	Repayments.	0,036
Maori Trustee Debt	Kostnader knyttet til Maori Trustee.	4,349
Regionale turistorg. sjoner	Utvikling av maori turistorganisasjoner.	0,160
Te Putahi Paiho	Administrasjonskostnader for maorienes ”Television Electoral College”.	0,084
Erstatninger	Forskudd på erstatning til maori eiere av land i medhold av ”Maori Affairs Restructuring Act 1989”.	1,922
		102,238

I statsbudsjettet for 2006-07 er det også avsatt 5,2 mill. NZD – omtrent 22,1 mill. NOK - til ”settlements of treaty claims” – med andre ord utbetalinger til maoriene som følge av avtaler i tvister om land- og ressursrettigheter som ulike maori grupper har fremmet på grunnlag av den historiske Waitangi-avtalen.

I perioden 1992-2006 har staten inngått 20 Waitangi-relaterte avtaler med forskjellige maori grupper. Gjennom disse avtalene har staten totalt utbetalt 749,6 mill. NZD til maoriene – som tilsvarer omtrent 3,2 milliarder NOK.⁸⁷ For tiden fører staten forhandlinger med omtrent 20 ulike maorigrupper om slike saker. Det er normalt stammene (”iwi”) som er statens motpart i disse sakene. Tidsfristen for å innmelde krav på grunnlag av Waitangi-avtalen er satt til 1. september 2008. Målsettingen er at alle Waitangi-baserte tvister skal ha funnet sin endelige løsning innen år 2020.⁸⁸

⁸⁶ Kilde: Dokumentet ”Vote Maori Affairs 2006/07” – utarbeidet av departementet for maorisaker.

⁸⁷ Office of Treaty Settlements, Quarterly report, 30 June 2006.

⁸⁸ Samme som ovenfor.

Vedlegg

1. "Budgetunderlag med reformäskanden 2007-2009. Sametinget [Sverige]"
2. "Regleringsbrev för budgetåret 2006 avseende Sametinget [Sverige]"
3. "Fælles principklæring mellem Regjeringen og Grønlands Landsstyre om Grønlands inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken"
4. "Administrativ Samarbejdsaftale [Danmark-Grønland]"
5. "Accord on Cooperative Policy Development between the Congress of Aboriginal Peoples and the Government of Canada"